

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra technické a informační výchovy

Bakalářská práce

ZDEŇKA NEZBEDOVÁ

**Technický materiál jako výchozí prvek rozvoje tvořivosti u dětí
mateřských škol**

Vedoucí práce: Mgr. Luděk Kvapil, Ph.D.

OLOMOUC 2014

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že jsem svou bakalářskou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

V Postřelmově dne 27. března 2014

.....

vlastnoruční podpis

Ráda bych vyjádřila poděkování panu Mgr. Luďku Kvapilovi, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady a připomínky, které mi poskytl při zpracování mé bakalářské práce. Děkuji také celé mé rodině a mým spolupracovnícům za psychickou i morální podporu po celou dobu studia

Obsah

Úvod	7
Cíl bakalářské práce	9
1 Charakteristika předškolního věku	10
1.1 Emoční vývoj a socializace.....	10
1.2 Kognitivní vývoj	11
1.3 Vývoj základních schopností a dovedností, rozvoj jemné motoriky a tvořivosti.....	13
2 Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání	15
3 Výchovný systém F. Fröbela	21
4 Role hry a hračky v životě předškolního dítěte	23
4.1 Charakteristika hry a hračky	23
4.1.1 Hra	23
4.1.2 Hračka.....	23
4.2 Historie hry a hračky	24
4.3 Dělení her podle jejich druhů.....	26
4.4 Rozdělení her a hraček podle věkových kategorií.....	28
4.4.1 Hry a hračky v kojeneckém období	29
4.4.2 Hry a hračky v batolecím období	29
4.4.3 Hry a hračky v předškolním věku.....	30
5 Technický materiál a jeho využití v MŠ	32
5.1 Papír	32
5.1.1 Historie papíru.....	32
5.1.2 Druhy papíru	32
5.1.3 Práce s papírem	33
5.2 Textilní materiál	34
5.2.1 Historie textilního materiálu.....	34
5.2.2 Rozdělení textilních vláken.....	35
5.2.3 Práce s textilií	36

5.3 Modelovací hmoty.....	36
5.3.1 Historie modelovací hmoty	36
5.3.2 Rozdělení modelovací hmoty.....	37
5.3.3 Práce s modelovací hmotou	38
5.4 Dřevo	38
5.4.1 Vlastnosti dřeva.....	39
5.4.2 Práce se dřevem.....	39
5.5 Kov.....	40
5.5.1 Rozdělení kovových materiálů	40
5.5.2 Práce s kovem.....	40
5.6 Plasty	41
5.6.1 Vlastnosti plastů	41
5.6.2 Práce s plasty.....	41
5.7 Přírodní materiál	41
5.7.1 Dělení přírodního materiálu	42
5.7.2 Práce s přírodním materiálem.....	42
6 Bezpečnost práce při praktických činnostech	43
7 Náměty do pedagogické praxe	45
7.1 Mýdlo	45
7.2 ŠTĚRCHADLO z přírodního materiálu	50
7.3 Stínítko na svíčku	58
7.4 Krabice na poklady.....	66
7.5 Figurka ke stolní hře – „Mimozemšťan“	71
7.6 Stolní hra – „Na neznámé planetě“	78
7.7 Kniha	86
7.8 Hodiny	98
7.9 Lodička.....	109
7.10 Obal na sešit.....	122
Závěr	129

Seznam použitých zkratek	131
Seznam použité literatury	132
Zdroje pro motivaci k námětům.....	135
Anotace.....	136

Úvod

Bakalářskou práci na téma „Technický materiál jako výchozí prvek rozvoje tvořivosti u dětí mateřských škol (dále jen MŠ)“ jsem si vybrala, protože mám vztah k praktickým činnostem a u dětí preferuji rozvoj těchto činností a dovedností. Technický materiál svou atraktivností rozvíjí dětskou samostatnost, fantasi, tvořivost, dovednosti a jemnou motoriku. Ve své bakalářské práci bych se ráda zaměřila na problematiku rozvoje jemné motoriky, technických dovedností a technické tvořivosti dětí předškolního věku. Technickou výchovu lze dětem přiblížit na základě jednoduchých praktických činností a seznámit je s nejrůznějšími technickými materiály a způsoby jejich zpracování.

Technická výchova hraje v rozvoji osobnosti předškolního dítěte významnou roli. Formuje jeho osobnost, sebevědomí, estetické a výtvarné cítění, rozvíjí vztah k činnostem, povinnostem, dovednostem. Ve vzdělávacím systému předškolní výchovy se děti setkávají s různorodými technickými předměty. Nejčastěji jsou tyto předměty zastoupeny ve formě stavebnic, skládaček a hraček, které podporují rozvoj technické dovednosti, tvořivosti, myšlení a jemné motoriky dětí předškolního věku. V případě stavebnic se však nejedná o přetváření materiálu, ale vede spíše k technickému a logickému myšlení. Stále však pracuje s jednotlivými moduly a „pouze“ staví, skládá, ale nepřetváří daný materiál. „Stavebnice v obecné rovině lze vymezit jako sadu určitých předmětů k sestavování a spojování do libovolných nebo přesně vymezených celků, k jejich montáži a demontáži. Stavebnice jsou z hlediska didaktického velmi cennou učební pomůckou, protože umožňují a rozvíjejí kreativitu. V procesu sestavování jednotlivých dílů stavebnice jsou podporovány logické myšlení a prostorová představivost.“¹

Stavebnici všeobecně vnímáme jako technický prvek, který významným způsobem ovlivňuje herní aktivitu dítěte, jež je založená na hře. Hra, která provází člověka celý život, je nejdůležitější činností v dětství. „Hra je aktivita, při níž si osvojujeme určité normy, vztahy, pravidla, postupy, algoritmy. Zapojení emocí, vytváření sociálních emocí. Dítě do hry promítá samo sebe, svoje potřeby i přání, své cítění, postoje, dovednosti, poznání i zkušenost.“²

Herní činnost se stavebnicí vede k nenásilnému a přirozenému komplexnímu formování rozvoje dětí v předškolním věku. Jsou dětem předkládány od nejjednodušších, až po nejsložitější.

¹ SLAVÍK, Milan; a kol. *Vysokoškolská pedagogika*. Havlíčkův Brod: Grada Publishing, 2012. (str. 149)

² KOLÁŘ, Zdeněk; a kol. *Výkladový slovník z pedagogiky*. Havlíčkův Brod: Grada Publishing, 2012. (str. 49 – 50)

Vedle činností se stavebnicemi se nabízí řada dalších aktivit, které jsou postaveny na praktických činnostech, při nichž se děti seznamují s nejrůznějšími zajímavými technikami či způsoby zpracování materiálu. Získávají představu o nejstarších řemeslech a jejich významu pro osobní život (drátenictví, hrnčířství, tkalcovství, výroba ručního papíru...). Děti by měly získat nejen dovednosti a znalosti, ale především praktické zkušenosti v rámci technické výchovy. Domnívám se, že praktické činnosti, jakými jsou např. trhání, stříhání lepení, ohýbání, navlékání, mačkání, vázání apod., mohou zásadním způsobem ovlivnit rozvoj technické výchovy u dětí.

Práce s přírodními materiály a potenciál návratu k řemeslům vede neodmyslitelně k sounáležitosti s přírodou. Způsob výchovy a vzdělávání v oblasti technických předmětů může významným způsobem ovlivnit vztah dětí k přírodě, k lidovým tradicím a životu ve všech jeho formách. Z historického hlediska se dá konstatovat, že využití přírodních materiálů, jejich zpracování a řemesla, která se od těchto činností odvíjela, byla dříve spíše nutností a potřebou. Přesto se ukázalo, že právě tato cesta skrývá velký potenciál a výhody i dnes. To dokazuje návrat k materiálům, jako jsou dřevo, sklo, kámen v nejrůznějších odvětvích průmyslu a hospodářství.

Práce s technickými materiály by měla být dětem příjemná a přirozená. Dnešní doba však skrývá tak rozmanitou nabídku uměle vytvořených materiálů, že přírodniny a drobný technický materiál často opomíjíme. Běžně se můžeme setkat s tím, že někteří pedagogové nedoceňují význam technické výchovy tím, že nezařazují a nenabízí dětem kvalitní činnost s přírodními či jinými materiály. Ve své bakalářské práci se zaměřím na jednoduché a efektivní využití technických materiálů v edukačním procesu u dětí předškolního věku. Na základě zkušeností ze současného pracoviště bych chtěla představit řadu jednoduchých technických výrobků, které bude možné zařadit do výchovy dítěte a vzdělávání dítěte.

Při tvoření s dětmi je z hlediska technické výchovy důležitý hotový výrobek. Je tedy nezbytné zvolit takové metody a postupy, aby každé dítě bylo schopné výrobek nejen dokončit, ale také jej popřípadě využít k další činnosti nebo ke hře. Tyto metody a postupy však musí být přiměřené věku dítěte. Výrobky budou zaměřeny na rozvoj jemné motoriky, technické dovednosti, vlastní fantazii dítěte a v neposlední řadě na technické myšlení.

Z hlediska multikulturní výchovy je důležité neopomíjet vztah jednotlivých řemesel vůči různým národům a charakteristické znaky typické pro dané lokality. Vlivem těchto faktorů se může nenápadně lišit způsob zpracování technického materiálu jednotlivými dětmi, avšak postup a posloupnost činností výroby zůstane stejná.

Cíl bakalářské práce

Technická výchova, popřípadě její prvky, podporuje v předškolním věku rozvoj celé osobnosti dítěte. Rozvíjí jeho vizuální vnímání, představivost a fantazii, jemnou motoriku prstů, koordinaci oka a ruky, citovou složku dětí, prosociální vnímání člověka, kooperativní myšlení, flexibilitu, spontánnost dítěte, vztah k přírodě, environmentální myšlení a jiné osobnostní složky.

Je tedy nutné pomocí nejrůznějších dostupných materiálů rozvíjet stránky dětské psychiky, hrubou i jemnou motoriku, samostatnost a jeho dovednosti a schopnosti. V předškolním věku mají děti pro technickou výchovu velký potenciál. Musíme jim však dát příležitost a dostatečný prostor pro jeho využití. Pokud dáme dětem dostatečný prostor k vlastní tvořivosti či tvořivé práci, rozvíjíme tak jejich fantazii a představivost. Seznámením se s nejrůznějšími technickými materiály a druhy jejich zpracování mohou děti získat dostatek znalostí a dovedností pro svůj celkový rozvoj.

Přístup k tradičním i netradičním materiálům a hravé tvoření je však podmíněno vhodným výběrem technických činností a jejich postupů. Může se stát, že tyto metody a postupy budou využívány jen minimálně. Ráda bych prostřednictvím této bakalářské práce nabídla pedagogům v mateřských školách dostatek rozmanitých činností a motivovat je tak k častějšímu využití technické výchovy.

Hlavní cíl:

Rozvíjet jemnou motoriku s prvkem tvořivosti dětí předškolního věku v MŠ prostřednictvím praktických činností s technickým materiálem.

Abychom tohoto cíle dosáhli, je nezbytně nutné stanovit dílčí cíle, které budou korespondovat s hlavním cílem.

Dílčí cíle:

- Charakterizovat dítě předškolního věku.
- Vymezit role hry a hračky v životě předškolního dítěte.
- Popsat technický materiál a jeho využití v mateřské škole.
- Návrh metodických listů pro výuku technické výchovy v mateřské škole.
- Zhotovení souboru výrobků.

1 Charakteristika předškolního věku

Předškolní věk se v užším pojetí označuje jako období od 3 do 6 let věku dítěte. Ukončení předškolního věku je charakterizováno věkem fyzickým, ale také dalšími aspekty jako jsou například adaptace a socializace. Zejména ty jsou důležité při nástupu do školy. Některé odborné publikace uvádějí konec předškolního věku až v 7 letech věku dítěte. Dá se tedy říci, že se jedná především o vstup dítěte do mateřské školy až po jeho nástup do základní školy.

„Předškolní období v užším slova smyslu je „věkem mateřské školy“, ale nebylo by správné chápat pouze z tohoto hlediska – jednak mnoho dětí do školky nechodí, jednak rodinná výchova stále zůstává základem, na kterém mateřská škola dále účelně staví a napomáhá dalšímu rozvoji dítěte.“³

1.1 Emoční vývoj a socializace

Primárně dítě v tomto ohledu ovlivňuje rodina a její prostředí. Dítě je citově stabilnější než v předchozích životních obdobích. Převažuje pozitivní emoční ladění. Dítě je většinou vázáno na aktuální prožitek, tedy prvotně uspokojuje své základní potřeby. Mezi emoční projevy v předškolním věku patří především vztek, zlost, projevy strachu, veselost, smysl pro humor, schopnost těšit se na něco. Těmto emocím děti rozumí a chápou jejich význam i záměr. Dokáží přiřadit jejich pozitivní či negativní charakter. V chování dítěte se velmi často uplatňuje tzv. *mechanismus projekce*⁴, kdy dítě od ostatních předpokládá stejnou citovou reakci, jakou by v takové situaci mělo samo. V tomto období se u dětí rozvíjí emoční inteligence. Ta znamená, že dítě samo dokáže pochopit své pocity a je schopné projevit empatii vůči citovým projevům druhých lidí. Kolem pátého roku života je dítě schopné částečně ovládat své emoční projevy jako např. vztek, zlost, podrážděnost... Novou zkušeností je pro děti pocit viny, jenž souvisí s vyzrálostí chápání etiky a morálky.

Socializace dítěte v tomto věku začíná v rámci rodiny, známých a vrstevníků a vrcholí nástupem do mateřské školy. Je nutné vnímat předškolní věk jako období v širším slova

³ LANGMEIER, Josef; KREJČÍŘOVÁ, Dana. *Vývojová psychologie 2., aktualizované vydání*. Praha: Grada Publishing, a.s. 2007. (str. 87)

⁴ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I: dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2005. (str. 196 – 200)

smyslu. Nejde jen o životní etapu těsně před vstupem do základní školy, ale chápeme ji jako proces začlenění dítěte do společnosti a jeho přípravy na budoucí život.

Základy komunikace a sociálního chování získává dítě prvotně v rodině. Novým sociálním zkušenostem se dítě učí vlivem interakce v předškolních zařízeních. Zpočátku bývají děti samotářské a ve společnosti uzavřené. Postupem času hledají kontakt mezi vrstevníky, což vede k utváření dětských herních skupin. To nutně přináší zásadní změny herní strategie. Vrstevníka tak dítě považuje za partnera a ne za konkurenci. Dítě začíná vyhledávat dětský kolektiv. Zásadním zlomem pro něj je tak nástup do mateřské školy, kdy se musí vyrovnat s částečnou ztrátou rodičovské přítomnosti. Proces adaptace mívá u každého dítěte jiný průběh a jinou dobu trvání.

„V interakci s vrstevníky je možné uspokojit různé potřeby a získat nové zkušenosti, jednotlivé varianty lze pro lepší přehled diferencovat do několika kategorií podle Matějčka in Vágnerová⁵:

- Soupeření a sebeprosazování, dítě se potřebuje před ostatními předvést a posílit tak svou sebedůvěru.
- Sdílení, součinnost a spolupráce, objevují se skupinové hry s pravidly.
- Projevy solidarity, soucitu a opory tomu, kdo je nějak znevýhodněn.
- Zvládání konfliktů s ohledem na zájmy obou stran a ovládání agresivity, aby se vztah udržel.
- Zvládání pocitů lítosti a zklamání, když je ostatní odmítnou (oni si se mnou nechtějí hrát).“

1.2 Kognitivní vývoj

Kognitivní vývoj dítěte v předškolním věku je podřízen nejbližšímu prostředí, v němž dítě žije. Řídí se jeho pravidly, respektuje je a v pozdějším věku se podílí na jejich vytváření. Děti v tomto věku jsou citlivé na dodržování pravidel i u ostatních lidí. Těžko nesou jakoukoliv křivdu. Jsou si vědomi, že za špatnou věc musí následovat sankce. Začíná převažovat tzv. *intuitivní myšlení*. Bývají velmi egocentrické – mají pocit, že jsou ve středu dění. Domnívají se, že ostatní lidé sdílejí jejich úhel pohledu a nedokáží pochopit, že má někdo jiný názor nebo jiné potřeby. Tento zkreslený pohled se postupem času upravuje vlivem socializace mezi vrstevníky.

⁵ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I: dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2005. (str. 213)

Dítě vnímá situace jako celek a v tomto věku není schopné rozlišit základní vztahy a prioritní informace. Je snadno zmanipulovatelné a ovlivnitelné vzhledem k aktuální situaci. Té přizpůsobuje svou reakci či náladu. Informace děti dříve získávaly především prostřednictvím hmatu. V předškolním věku postupně preferují sluch a zrak. V tomto období dochází k velkému rozvoji tzv. zrakové a sluchové diferenciaci. Ta je nezbytně nutná pro pozdější proces analýzy a syntézy při čtení a psaní.

Orientace v prostoru je často zkreslená a nepřesná. Děti se většinou orientují pouze ve svém nejbližším okolí (domov, cesta do MŠ...). Nejsou schopny odhadnout vzdálenost. Pravolevá orientace se u dětí upevňuje po pátém roce života. Časová orientace se v předškolním věku teprve rozvíjí. Děti se nejčastěji orientují podle denního režimu doma či v MŠ. Posouzení časových jednotek podle hodin je pro děti abstraktní, tudíž těžko pochopitelnou záležitostí.

Pro kognitivní vývoj dítěte v předškolním věku je velmi nepostradatelná fantazie a představivost. Jejich prostřednictvím si dítě přizpůsobuje realitu, která je pro něj z nějakého důvodu nepochopitelná nebo těžko přijatelná. Často se tak u dětí v předškolním věku můžeme setkat s tzv. *dětskou konfabulací*⁶, což jsou představy, jež dítě přijímá jako svou vlastní realitu. Trestat lež v tomto věku je tak velmi nevhodné, jelikož dítě často nedokáže rozlišit realitu od konfabulace. V předškolním věku převládá mechanická paměť. Ze začátku se jedná o bezděčné zapamatování, až kolem pátého roku života dítěte mluvíme o paměti záměrné. Převažuje paměť krátkodobá a téměř výhradně konkrétní (zapamatuje si lépe situaci než slovní popis). Nejlépe si děti pamatují situace s citově zbarveným podtextem.

Mezi třetím a šestým rokem vrcholí rozvoj řeči. Ta je hlavně zdrojem informací a hlavním prostředkem k dorozumívání. Dochází k markantnímu nárůstu slovní zásoby, k rozvoji kognitivní a expresivní složky řeči. Děti chápou význam věcí a z otázky: *Co je to?* Přecházejí na otázku: *Proč?* Začínají se zajímat o nové informace a souvislosti. Důležitou roli u dospělého, ve vztahu k dítěti pak hraje trpělivost. Řeč je nezbytným prostředkem ke korekci chování a slouží jako primární složka pro socializaci a integraci dítěte do společnosti.

⁶ MERTIN, Václav; GILLERNOVÁ, Ilona. *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. Praha: Portál, 2010. (str. 12 – 15)

1.3 Vývoj základních schopností a dovedností, rozvoj jemné motoriky a tvořivosti

„Tvořivost je v dnešním světě jedna z nejdůležitějších schopností pro lepší prosazení v životě. Konkrétní fakta a postupy se často mění rychleji, než stihneme naučené vědomosti uplatnit. Kreativní myšlení umožňuje pružně se přizpůsobovat novým podmínkám a umožňuje rozmanité a zábavné trávení času. Malé děti jsou mimořádně nápadité a tuto dovednost je třeba podporovat a rozvíjet také během všech činností v mateřské škole a všude tam, kde tráví děti čas.“⁷ Základem rozvoje tvořivosti u dětí v předškolním věku je dostatek a především rozmanitost materiálů, kterými se dítě obklopuje. Je však vhodné, aby se samo dítě podílelo na shromažďování tohoto materiálu (přírodniny, kousky látek, papír...). Následně pak z těchto materiálů může vytvářet nejen výrobky, ale podílet se zároveň na tvorbě her a hraček pro vlastní potřebu.

Během předškolního věku dochází k nesmírnému rozvoji hrubé i jemné motoriky. Jde o seznámení s novými pohyby, rozvoj koordinace pohybů a o celkovou lehkost a ladnost pohybů. Děti se naučí koordinovat pohyby horních a dolních končetin v různé kombinaci.

Po čtvrtém roce bývá hrubá motorika dostatečně vyvinutá pro koordinaci pohybů (dítě skáče, běhá, střídá nohy při chůzi po schodech, leze po žebříku, stojí na jedné noze, umí zdolat zvýšenou plochu, hází a chytá míč...). Je a chce být samostatné – oblékne a vysvlékne se samo, nají se samo. Je schopné si požádat o pomoc. V tomto věku je dítě schopné dodržovat základní hygienická pravidla. Jemnou motoriku rozvíjí hrou a manipulací s nejrůznějšími materiály a pomůckami (písek, plastelína, kostky, kresebné pomůcky). „Svaly pro koordinaci jemných pohybů potřebné pro uchopování, manipulaci s drobnými předměty, později pro kreslení a psaní, se vyvíjejí pozvolna. *Rozvoji jemné motoriky* napomáhají každodenní činnosti, sebeobsluha, manipulační hry, tvořivé a rukodělné činnosti.“⁸

Děti v předškolním období postupně zdokonalují koordinaci oko – ruka, zkvalitňují koordinaci ruky a prstů, což úzce souvisí se zdokonalováním grafomotoriky. Dítě začíná ovládat směr čar na papíře, až postupně dokáže svou představu vyjádřit kresbou. Zabývá se i složitějšími rukodělnými činnostmi jako je např. práce s nůžkami, papírem, modelínou a jinou tvárnou hmotou. Rádo pomáhá v domácnosti – řeže nožem, maže na chleba, zatlučká

⁷ FICHNOVÁ, Katarína; SZOBIOVÁ, Eva. *Rozvoj tvořivosti a klíčových kompetencí dětí*. Praha: Portál, 2007. (str. 5)

⁸ BEDNÁŘOVÁ, Jiřina; ŠMARDOVÁ, Vlasta. *Rozvoj grafo – motoriky. Jak rozvíjet kreslení a psaní*. Brno: Computer Press, a.s., 2006. (str. 44)

hřebíky apod. Hračkou se stávají věci s nějakou funkcí, jež napodobují nástroje dospělých. To se pak odráží i ve hře.

V celém předškolním věku, ale hlavně na začátku tohoto období, dítě preferuje různé zkoumání a hry se všedními materiály, u kterých může měnit jejich strukturu a konzistenci, jako např. voda, hlína, písek a další. Dítě tak může dát průchod své vlastní fantasmii a tvořivosti. Postupem času získávají tyto výtvořy na smysluplnosti a jsou tvořeny již s určitým záměrem. Je podstatné, dát dětem v tomto období příležitost *realizovat se prostřednictvím zpracovávání materiálů*.⁹

V tomto věku je velmi důležité nabízet dětem činnosti rozvíjející jemnou a hrubou motoriku, koordinaci různých částí těla i těla jako celku, prostorovou orientaci, myšlení, soustředění a tvořivost. Honzíkova ve své knize uvádí, že škola by měla nabízet více konkrétního a skutečného života, a to především využitím her, různých druhů ručních prací, dramatizace, řešením problémových úkolů. Důležitý tak není akt vytvoření originálního výrobku, ale proces, který vede k rozvoji osobnosti dítěte. To pak může uplatnit své schopnosti a zkušenosti, aby se mohlo lépe a plně své předpoklady realizovat.¹⁰

⁹ KOŤÁTKOVÁ, Soňa. *Dítě a mateřská škola*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2008. (str. 24)

¹⁰ HONZÍKOVÁ, Jarmila. *Teorie a praxe tvořivosti v pracovní výchově*. Plzeň: Pedagogické centrum Plzeň. 2003. (str. 24)

2 Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

Od roku 2007 jsou předškolní pedagogové povinni pracovat podle Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání 2004 (dále jen RVP PV), a to podle zákona č.561/2004 Sb. „Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání“ (školský zákon).

„Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (RVP PV) vymezuje hlavní požadavky, podmínky a pravidla pro institucionální vzdělávání dětí předškolního věku. Tato pravidla se vztahují na pedagogické činnosti probíhající ve vzdělávacích institucích zařazených do sítě škol a školských zařízení. Jsou závazná pro předškolní vzdělávání v mateřských školách s programem upraveným podle speciálních potřeb dětí a v přípravných třídách základních škol.“¹¹

„Koncepte předškolního vzdělávání je založena na týchž zásadách, jako ostatní obory a úroveň vzdělávání a řídí se s nimi společnými cíli: **orientuje se k tomu, aby si dítě od útlého věku osvojovalo základy klíčových kompetencí a získávalo tak předpoklady pro své celoživotní vzdělávání**, umožňujícím mu se snáze a spolehlivěji uplatnit ve společnosti znalostí.“¹² Aby byla v praxi tato koncepce plně využitelná, je zapotřebí pomocí vhodných metod a forem práce splnit stanovené cíle a kompetence. RVP PV obsahuje systém cílů a kompetencí, které jsou vzájemně propojené a na sobě závislé.

Čtyři důležité kategorie cílů podle RVP:

- 1) *rámcové cíle* – obecné záměry předškolního vzdělávání
 - a. Rozvíjení dítěte, jeho učení a poznání
 - b. Osvojení základů hodnot, na nichž je založena naše společnost
 - c. Získání osobní samostatnosti a schopnosti projevat se jako samostatná osobnost působící na své okolí.

- 2) *klíčové kompetence* – soubory předpokládaných vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého jedince
 - a. Kompetence k učení
 - b. Kompetence k řešení problémů
 - c. Kompetence komunikativní

¹¹ MŠMT, *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha: Tauris, 2006. (str. 6)

¹² Tamtéž (str. 7)

- d. Kompetence sociální a personální
- e. Kompetence činnosti a občanské

3) *dílčí cíle* – konkrétní záměry příslušející té které vzdělávací oblasti

- a. Biologické
- b. Psychologické
- c. Interpersonální
- d. Sociálně kulturní
- e. Environmentální

4) *dílčí výstupy* – dílčí poznatky, dovednosti postoje a hodnoty, které dílčím cílům odpovídají

- a. Biologické
- b. Psychologické
- c. Interpersonální
- d. Sociálně kulturní
- e. Environmentální

Vzdělávací obsah je v RVP PV seřazený do pěti vzdělávacích oblastí: biologické, psychologické, interpersonální, sociálně kulturní a environmentální. Tyto oblasti jsou nazvány:

1. Dítě a jeho tělo
2. Dítě a jeho psychika
3. Dítě a ten druhý
4. Dítě a společnost
5. Dítě a svět

Vzdělávací oblasti

„Jednotlivé vzdělávací oblasti jsou zpracovány tak, aby byly pro pedagoga srozumitelné a aby s jejich obsahem mohl dále pracovat. Každá oblast zahrnuje tyto vzájemné

propojené kategorie: dílčí cíle (záměry), vzdělávací nabídku a očekávané výstupy (předpokládané výsledky).“¹³

Z praktického hlediska jsou v RVP pojmenována možná rizika, která mohou ohrožovat úspěch vzdělávacích záměrů. Ta srozumitelně upozorňují pedagoga na to, čeho by se měl vyvarovat.

Práce s technickým materiálem se prolíná všemi vzdělávacími oblastmi. Rozvíjí tedy osobnost dítěte ve všech směrech, ačkoli může zdánlivě působit jako jednostranně zaměřená.

Dítě a jeho tělo

V oblasti biologické je hlavním vzdělávacím úmyslem pedagoga motivovat a podporovat růst a neurosvalový vývoj dítěte, jeho fyzickou pohodu, posílit rozvoj manipulačních i jeho pohybových dovedností, zdokonalovat pohybovou i tělesnou zdatnost a zdravotní kulturu dítěte, vést děti ke zdravým životním postojům a i návykům, učit je sebeobslužným dovednostem.

Vzdělávací nabídka v rámci pracovních činností:

- jednoduchá manipulace s předměty, nástroji, materiálem, náčiním; činnosti, při kterých se děti seznámí s předměty a věcmi, které je odkopují a s jejich manipulací
- grafické a konstruktivní činnosti
- sebeobslužné činnosti v oblasti oblékání, osobní hygieny, úklidu, stolování, úpravy prostředí a snadné pracovní činnosti

Dítě a jeho psychika

V oblasti psychologické je hlavním vzdělávacím úmyslem pedagoga podporovat duševní pohodu dítěte, rozvoj jeho řeči, jazyka a intelektu, kognitivních procesů a funkcí, motivovat rozvoj a osvojování jeho vzdělávacích dovedností a povzbuzovat je v dalším rozvoji, učení a poznávání, posílit psychickou odolnost a zdatnost dítěte, jeho citů a vůle, stejně tak i jeho sebevyjádření a kreativity, sebepojetí a sebenahlížení.

Tato oblast obsahuje tři „podoblasti“: a) Jazyk a řeč, b) Poznávací schopnosti a funkce, představivost a fantazie, myšlenkové operace, c) Sebepojetí, city a vůle.

¹³ MŠMT, *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha: Tauris, 2006. (str. 15)

Vzdělávací nabídka v rámci pracovních činností:

- stimulovaná manipulace s předměty, zkoumání jejich vlastností
- skutečné činnosti s materiálem (uspořádání, třídění, přiřazování, odhad, porovnávání apod.)
- hledání různých variant a možností, řešení praktických i myšlenkových problémů
- komentování aktivit a zážitků
- grafické napodobování tvarů, symbolů, čísel, písmen
- experimenty s předměty a materiálem, volné a spontánní hry
- hry podporující představivost, tvořivost, fantazii s nejrůznějším zaměřením
- výlety do okolí (návštěvy dětských kulturních, do přírody akcí apod.)
- činnosti, které vyvolávají a zaručují pohodu, veselí, radost, spokojenost
- účelné pozorování běžných předmětů a objektů, pojmenovávání a rozpoznávání jejich vlastností (barva, velikost, materiál, tvar, vůně, dotek, chuť, zvuky), jejich charakteristických znaků a funkcí
- činnosti, které jsou orientované na poznávání jednoduchých obrazně znakových systémů (obrazce, značky, písmena, číslice, piktogramy, symboly)
- činnosti odpovídající schopnostem a silám dítěte a úkoly s viditelným výsledkem a cílem, v nichž dítě může být úspěšné
- činnosti, které vyžadují nejrůznější zaměření (umožňující) samostatné vyjadřování, vystupování, rozhodování, obhajování vlastních názorů a sebehodnocení
- tvůrčí a estetické aktivity

Dítě a ten druhý

V oblasti interpersonální je hlavním vzdělávacím úmyslem pedagoga posilovat utváření vztahů dítěte k jinému dítěti či dospělému, podporovat, obohacovat a kultivovat jejich vzájemnou komunikaci a zabezpečit pohodu těchto vztahů.

Vzdělávací nabídka v rámci pracovních činností:

- činnosti orientované na porozumění pravidlům vzájemného chování a soužití, spolupodílení se na jejich tvorbě

- činnosti a hry, které jsou zaměřené, aby děti vedly k ohleduplnosti ke druhému, ochotě rozdělit se s ním, půjčit hračku, střídat se, ke schopnosti vyřešit vzájemný spor, ke vzájemné pomoci apod.
- činnosti, které vedou ke spolupráci ve dvojicích, ve skupinách

Dítě a společnost

V oblasti sociálně – kulturní je hlavním vzdělávacím úmyslem pedagoga uvést dítě do pravidel soužití s ostatními a do společenství ostatních lidí, uvést je do světa duchovních a materiálních hodnot, do světa umění i kultury, pomoci dítěti osvojit si návyky i postoje, potřebné dovednosti, poskytnou dítěti se aktivně podílet na ztvárnění společenské pohody ve svém sociálním prostředí.

Vzdělávací nabídka v rámci pracovních činností:

- rozmanité skupinové a společenské hry a aktivity, které umožňují dětem spolupodílet se na jejich výsledcích i průběhu
- výtvarné činnosti, které podněcují fantazii, tvořivost a nápaditost dítěte, estetické vnímání i projevoání, vyjadřování a třibení vkusu
- návštěvy uměleckých a kulturních míst, setkávání se s výtvarným uměním a akcí pro dítě předškolního věku
- praktické ukázky a hry uvádějící dítě do světa lidí, běžného života a práce (tematické hry, během kterých se děti seznamují s nejrůznějšími řemesly a povolání, s různými druhy zaměstnání, s pracovními předměty, pomůckami, nástroji a jednoduchými činnostmi apod.)
- prostřednictvím nejrůznějších aktivit přiblížit dítěti svět kultury i umění a umožnit mu poznat rozmanitost kultur (účast dětí na kulturních akcích, návštěvy výstav, divadelních a filmových představení, výtvarné aktivity, zábavy, přirozeným způsobem seznámit děti s běžnými zvyky a tradicemi v jeho kulturním prostředí

Dítě a svět

V oblasti environmentální je hlavním vzdělávacím úmyslem pedagoga založit elementární povědomí o okolním světě a jeho dění, o životním prostředí a vlivu člověka - počínaje nejbližším okolí a konče globálními problémy celosvětového dosahu – a vytvořit elementární základy pro odpovědný a otevřený postoj dítěte k našemu životnímu prostředí.

Vzdělávací nabídka v rámci pracovních činností:

- využití technických přístrojů při praktických činnostech dětí, pomůcek, hraček a dalších předmětů, se kterými se dítě často setkává
- pozorování a poznávání rozmanitostí a změn v přírodě (příroda živá i neživá, rostliny, živočichové, přírodní jevy a děje, počasí, ovzduší, roční období)
- poznávací činnosti (diskuze nad problémem, kladení otázek a hledání odpovědí, objevování, vyprávění, poslech)
- ekologicky stimulované hrové aktivity (ekohry)
- praktické činnosti, kterými se dítě seznamuje s různými přírodními i umělými materiály a látkami, jejichž prostřednictvím získává dovednosti i zkušenosti s jejich vlastnostmi (manipulace s různými materiály a surovinami, praktické pokusy, zkoumání)¹⁴

¹⁴ MŠMT, *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha: Tauris, 2006. (str. 16 - 30)

3 Výchovný systém F. Fröbela

Celosvětově uznávaný německý pedagog Friedrich Wilhelm Augusta Fröbel žil v letech 1782 – 1852. Byl synem evangelického faráře. Během dospívání vystřídal několik škol a později i zaměstnání. Svůj smysl života však našel až v pedagogické činnosti pod vedením Pestalozziho. Postupně převzal jeho názory za vlastní, avšak začal zavádět do výuky nové prvky (školní vycházky, hry a tělesná cvičení). V roce 1816 založil v hájovně v Griesheimu soukromý výchovný ústav, který byl o rok později přestěhován do Keilhau pod názvem „Všeobecný německý výchovný ústav“.

V Blankenburku (1837) se zasloužil o výrobu učebních pomůcek, tzv. dárků, které sám navrhoval. Tyto pomůcky pak sám aplikoval do praxe prostřednictvím instruktorů, jež za tímto účelem vzdělával. Postupně tak vznikla instituce, kam si děti chodily hrát a matky se učily, jak své děti zaměstnávat. Důsledkem toho vzniká v roce 1840 známá Fröbelova dětská zahrádka známá jako „Kindergarten“. Ta slouží nejen k zaměstnávání dětí, ale také jako cvičný ústav pro vychovatele. Tato myšlenka vyvolala široký ohlas, který vedl ke zřízení dalších dětských zahrádek. Fröbelovy pokrokové a nadčasové názory byly přínosem ve vědě, pedagogice a výchově. Právě on položil svými metodami a postupy základy pro vznik dnešních mateřských škol.

Ve svých teoriích vycházel z koncepce celoživotní kultivace člověka. Zejména v prvních letech života dítěte vyzdvihoval funkci hry. Systém předškolní výchovy sledoval rozvoj dítěte jako celku (tělesná i duševní stránka). Děti tak systematicky rozvíjel prostřednictvím hry, coby řízené činnosti s využitím didaktického materiálu. Tyto metody a používané pedagogické názory vydal ve spise „Výchova člověka“.

Sám Fröbel často pracoval s nejrůznějšími předměty a didaktickými pomůckami. „Fröbelův didaktický soubor obsahoval koule, krychle, válce tvořené kostkami různých tvarů, kruhy a polokruhy. Děti byly zaměstnávány nejenom manipulací s dárky, ale též vyšívaly, kreslily, lepily, skládaly z papíru. K dalším činnostem v dětské zahrádce patřily pohybové hry a tělocvik, práce na zahrádce, zpěv, čtení pohádek a povídek.“¹⁵

Fröbel učil děti přemýšlet o problematice jako o celku, který následně rozebral na jednotlivé části. Ty byly vzájemně provázané. Tím dítě získávalo nové zkušenosti a informace. Součástí takto formovaných her byly i říkanky a písně.

¹⁵ ŠMELOVÁ, Eva. *Ohlédnutí do historie předškolní výchovy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008. (str. 45)

Fröbel také doporučoval zařazovat společenské hry, které podporují vytváření správných vztahů a sebekázeň. Tvrdil, že dobrý vychovatel by měl být pro dítě partnerem ve hře a měl by umět do hry na základě podnětu dítěte nenásilně vstupovat. Vysoce hodnotil nejen hru, ale i činnost, kterou dítě iniciuje a řídí samo. Hru a práci od sebe odděloval. Práci považoval za činnost při plnění úkolu zadaného dospělým a hru za aktivitu, k níž dává podnět samo dítě a práci.¹⁶

Fröbelovy nadčasové názory měly základ v myšlence, že každé dítě by mělo být od malička aktivní. Přirozeností dítěte je totiž vrozený pud po činnosti, jenž podněcuje veškerou výchovu. Dítě se tak činnostmi rozvíjí, získává vědomosti a poznává.

¹⁶ ŠMELOVÁ, Eva. *Ohlédnutí do historie předškolní výchovy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008. (str. 44 - 46)

4 Role hry a hračky v životě předškolního dítěte

4.1 Charakteristika hry a hračky

Hra a hračka hrají v životě dítěte neodmyslitelnou roli. Slouží dětem jako prostředek pro získávání informací, pro komunikaci a rozvoj dítěte. Jejich prostřednictvím dítě zjišťuje, jak věci fungují, rozvíjí své smysly a vyjadřuje svou osobnost. Pomocí hry a hračky je dítě schopné rozvíjet pozornost, motoriku, představivost a tvořivost přirozeným způsobem. Zároveň si tak prohlubuje sociální kontakt a uspokojuje své základní potřeby. Dítě je tak podněcováno k nejrůznějším činnostem.¹⁷

4.1.1 Hra

„Hra souvisí s rozvojem motoriky, s rozvojem kognitivních struktur, s motivačně-volními vývojovými faktory, s rozvojem a naplňováním sociálních vztahů. Pestrost a spontánnost her, zapojení dítěte v nich a jeho soustředění závisí na mnoha činitelích předchozího vývoje i aktuálního stavu (na emoční atmosféře, na dostatku času a podnětů, na přiměřenosti podnětů, na „hrových kamarádech“). Zároveň však platí, že si dítě může hrát přinejmenším stejně kvalitně a s plným nasazením v lese s kůrou, dřevíčky a kamínky jako se složitou hračkou.“¹⁸

Šikulová a Rytířová ve své knize uvádějí, že se především jedná o činnost, která nás provází od dětství a po celý život. Dítě se tak hrou učí, formuje vztah k sobě samému i ke světu, hledá a objevuje souvislosti – poznává svět.¹⁹

Hra je přirozeným prostředkem pro výchovu a vzdělávání. Vede ke komplexnímu rozvoji dítěte, k jeho socializaci a naplnění jeho základních potřeb. Jejím prostřednictvím rozvíjíme u dětí nejrůznější schopnosti a dovednosti, a to jak kognitivní tak psychomotorické a sociální. Hra je neodmyslitelnou součástí lidského života.

4.1.2 Hračka

Základem, tedy prostředkem hry, je hračka. Jedná se o nástroj k sebevyjádření dítěte, vede k projevům emocí, názorů, postojů, momentálních nálad. Je nezbytnou součástí dětské hry. A nemusí se vždy jednat o hračku jako takovou. Děti často sahají po předmětech

¹⁷ OPRAVILOVÁ, Eva. *Dítě si hraje a poznává svět*. Praha: SPN, 1988. (str. 84 - 85)

¹⁸ MERTIN, Václav; GILLERNOVÁ, Ilona. *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. Praha: Portál, 2010. (str. 21)

¹⁹ ŠIKULOVÁ, Renata; RYTÍŘOVÁ, Vlasta. *Pohádkové příběhy k zábavě i k učení*. Havlíčkův Brod: Grada Publishing, 2006. (str. 19)

určených k jiným záměrům (předměty denní potřeby, nádobí, oblečení, nářadí, plody přírody...). Ty pak ve své fantasmii proměňují v hračku. I tady se dá již mluvit o technickém myšlení dítěte.

Hra připravuje dítě na jeho budoucí život a představuje jeho současnou realitu. Děti často využívají hru jako prostředek ke ztvárnění lidských činností. Tak jako dospělý ke své práci potřebuje dobrý nástroj, tak i dítě pro svou hru potřebuje kvalitní hračku. „Dobrá hračka může rozvíjet vlastnosti, kterých si ceníme u dospělých – tvořivost, vlastní iniciativu, schopnosti navázat kontakty a spolupráci, schopnost realizovat nápad, rozvíjet myšlenky a získávat pro ně druhé – stejně jako umět se samostatně zaměstnávat. Hračka nemá být módním zbožím, ale prostředkem k vyjádření hodnot, které uznáváme, a cestou, po níž přirozeně a nenásilně vedeme dítě k žádoucím poznávacím zájmům a činnostem.“²⁰

Názory na podobu hračky se obecně různí. Odborníci se však shodují, že by měla podněcovat pohybový, smyslový, rozumový a citový vývoj dítěte. Měla by dítě ovlivňovat žádoucím směrem, rozvíjet jeho společenské postoje a napomáhat k vytváření dobrých návyků, podněcovat a vhodně usměrňovat jeho fantasmii. Nejdůležitějším faktorem pro výběr dětské hračky je její hygienická nezávadnost a bezpečnost. Vedle vzhledu bychom měli klást důraz na odolnost materiálu a provedení hračky.²¹

4.2 Historie hry a hračky

Hra a hračka jsou součástí lidského života již odpradáвна. V historických dokumentech, archeologických vykopávkách a nástěnných vyobrazeních dávných civilizací můžeme najít důkazy o existenci her a hraček. Vždy byla ovlivněna charakterem doby, historickými souvislostmi, vzděláním a kulturou a později i postavením člověka v sociální sféře. V minulosti i současnosti není hra pouze doménou dětí, ale i dospělých.

První archeologické nálezy hračky se datují od starověkého Egypta. Jedněmi z prvních byly míč vyrobený z papyru, dřevěný krokodýl s pohyblivou čelistí a hliněné figurky, které sloužily jako kultovní předměty či jako panenky.

I ze starého Řecka se zachovaly hračky jako vozíky, vojáčky, figurky koní (také trójský kuň na úschovu olovených vojáčků) pro chlapce a panenky z nejrůznějších materiálů (látka, dřevo, hlína, slonovina, mramor, jantar, stříbro, zlato) pro dívky.

²⁰ OPRAVILOVÁ, Eva. *Dítě si hraje a poznává svět*. Praha: SPN, 1988. (str. 83)

²¹ MATĚJČEK, Zdeněk. *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. Praha: Portál, 1999. (str. 108 – 109)

Zásadní změna proběhla v antickém starověku, kdy hra dostala společenský a náboženský rozměr. Důkazem toho jsou gladiátorské zápasy a později olympijské hry, které daly vzniknout dnešním novodobým sportům. V době starověkého Řecka se poprvé objevila myšlenka využití hry při výchově dětí a mládeže. V době renesance přicházejí na řadu různé intelektuální hry, jako jsou hádanky, které podstatně rozvíjejí představivost.

V roce 1510 byla podle Mišurcové vytištěna první didaktická hra, jejímž autorem byl Thomas Murner. Ta sloužila k výuce dialektiky a byla zpracována ve formě hry s kartami v obrázcích. Jejím prostřednictvím se hračka a hra začlenily do výchovy. Hra pak byla předmětem soustavné pozornosti pedagogů.²²

První zmínky o hře a hračkách na našem území sahají do dávné historie. „Už v Dolních Věstonicích byly objeveny v dětských hrobech malé keramické panenky, hlavičky zvířat a miniaturní nástroje. Hračky, které se nám zachovaly z minulosti, podávají svědectví o tom, jak zruční byli naši předkové, jaký měli cit pro materiál a jeho zpracování, jaký vztah měli k okolní přírodě a jaký měli cit pro materiál a jeho zpracování, jaký vztah měli k okolní přírodě a jaký byl jejich celkový estetický smysl.“²³

Hra a hračka získaly na vážnosti pod vlivem učení J. A. Komenského. Zahrnul hru do pedagogické činnosti a přikládal jí velký význam. Proslavil se svými revolučními a nadčasovými názory. Často doporučoval pohybové hry s míčem, kuželkami a kuličkami, ale také hry intelektuální, jako např. hádanky, žerty a průpovědky. Preferoval hru jako přípravu na budoucí povolání, při níž využíval předměty denní potřeby ve zmenšené podobě a miniaturních pracovních nástrojů. Už Komenský stavěl hru u nejmladších dětí na stejnou rovinu jako potřebu spánku a potravy.

V 17. století vznikaly hry, které sloužily jako prostředek v procesu vzdělávání. Vzhledem k historickým souvislostem se objevují hračky s vojenskou tematikou – zejména vojáčky a různé zbraně. Ty bývaly vyrobeny z rozmanitých materiálů od drahých kovů po dřevo podle toho, pro jak vznešené dítě byly určené. 18. století však přináší nový pohled na dítě, který v jistém smyslu přetrvává dodnes. Dítě se stává středem zájmu a nejedná se s ním již jako s malým dospělým. Také hračky jsou složitější a sofistikovanější. Vznikají hry, které slouží v elementárním vyučování (skládací abeceda, loto, domino, karetní hry, hry s květinami a podobně).

²² MIŠURCOVÁ, Věra; FIŠER, Jiří; FIXL, Viktor. *Hra a hračka v životě dítěte*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, n.p., 1980. (str. 10)

²³ OPRAVILOVÁ, Eva; FIXL, Viktor. *Současná hračka*. Praha: Odeon. 1979. (str. 5)

V 19. století se uznávaný německý pedagog F. Fröbel zasloužil o povýšení hry na výchovně vzdělávací metodu. Tomuto významnému pedagogovi (zakladateli MŠ) byla v této práci věnována samostatná kapitola.

20. století je nazýváno stoletím dítěte. V tomto období se v celém kulturním světě zintenzivňuje zájem o hru a hračku.²⁴

„Dnešní doba přisuzuje hračkám velký význam. Při jejich výběru a posuzování se přihlíží především k tomu, jak odpovídají věku dítěte, jemuž jsou určeny, a zda ponechávají prostor pro dětskou fantazii a umožňují různorodou činnost, zda jejich námět i zpracování jsou dítěti srozumitelné a obohacují jeho poznávání, zda jsou v rozměrech přizpůsobeny dětským proporcím, jaký nevzhled a trvanlivost materiálů, z nichž jsou vyrobeny, zda odpovídají požadavkům hygieny a bezpečnosti a zda jejich celková podoba odpovídá estetickým kritériím současné kultury.“²⁵

4.3 Dělení her podle jejich druhů

„Hra není činností užitečnou v tom smyslu, že by uspokojovala materiální zájem, její význam tkví v ní samé, v tom, co poskytuje hráči, v tom, že dává člověku možnost vyjádřit se a projevit sílu a důvtip, odvahu, vytrvalost, fantazii, tvůrčí schopnosti, veselost, estetické cítění atd. hra je činnost, která obohacuje a zkrášluje každodenní život.“²⁶

Hra jako pedagogický prostředek hraje nezastupitelnou roli ve všestranném rozvoji osobnosti dítěte. Zasahuje do kognitivní, etické tělesné i estetické stránky člověka. Hra jako činnost dokáže být velmi různorodá a rozmanitá, o čemž svědčí i nemalé množství dělení her.

Dělení her podle Mišurcové²⁷:

Z psychologického hlediska:

- *Nepodmíněné reflexní neboli intuitivní* (automatická reakce)
- *Senzomotorické* (vedou k rozvoji smyslů)
- *Intelektuální* (přispívají k rozumovému vývoji v každém věku)
- *Kolektivní* (společenské)

²⁴ MIŠURCOVÁ, Věra; FIŠER, Jiří; FIXL, Viktor. *Hra a hračka v životě dítěte*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, n.p., 1980. (str. 12)

²⁵ OPRAVILOVÁ, Eva; FIXL, Viktor. *Současná hračka*. Praha: Odeon. 1979. (str. 5 – 6)

²⁶ MIŠURCOVÁ, Věra; FIŠER, Jiří; FIXL, Viktor. *Hra a hračka v životě dítěte*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, n.p., 1980. (str. 30 – 31)

²⁷ MIŠURCOVÁ, Věra; FIŠER, Jiří; FIXL, Viktor. *Hra a hračka v životě dítěte*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, n.p., 1980. (str. 30 – 31)

Z pedagogického hlediska se hry dělí do dvou velkých skupin:

- **Hry tvořivé**
- **Hry s pravidly**

Hry tvořivé (volné, čili spontánní) - při nich si dítě volí průběh hry i námět samo.

- *Předmětové* (dítě rozvíjí smysly a poznává vlastnosti předmětů, se kterými manipuluje).
- *Hry úlohové – námětové* (dítě si hraje na něco či na někoho, napodobuje vztahy mezi lidmi, napodobuje a přebírá roli a činnost dospělého).
- *Dramatizační – snové* (dítě prostřednictvím svých představ vytváří postavy, prožitky, děje, hovoří s vymyšlenou osobou).
- *Konstruktivní* (dítě úmyslně manipuluje s předměty a pomůckami).

Hry s pravidly z hlediska ontogenese navazují na hry tvořivé. Hry s pravidly zahrnují hry pohybové a hry didaktické.

- *Pohybové* (např. na honěnou, na kočku a myš, míčové hry, hry se zpěvem).
- *Intelektuální – didaktické* (do popředí vystupuje pedagogický záměr, který především rozvíjí rozumové schopnosti, např. skládky, stolní hry).

Koťátková²⁸ dělí hry na:

- *Aktivizující* (aktivace dětí pohybem).
- *Zlepšující koncentraci* (zdokonalení soustředění a koncentrace na rytmus – jeho udržení, dýchání, paměť – posloupnost, názvy, postřeh, uvědomit si a vnímat skupinový efekt).
- *Na seznamování* (vzájemné uvědomění si někoho konkrétního či jiného, probouzení vzájemného poznání a sebepoznání – vlastní identity).
- *Kontaktní* (rozvoj vzájemné pomoci a spolupráce, bližších vazeb mezi dětmi).
- *Procvičující artikulaci* (náprava a procvičení výslovnosti či hlásek, které způsobují potíže – prevence při poruchách výslovnosti).

²⁸ KOŤÁTKOVÁ, Soňa. *Hry v mateřské škole teorii a praxi*. Havlíčkův Brod: Grada Publishing, a.s., 2005. (str. 82 – 175)

- *Komunikační* (odbourat komunikační zábrany, schopnost vyjádřit svoji představu, rozvíjet obsahovou i slovní tvořivost, sdělit své zážitky ostatním, zdokonalit verbální i neverbální komunikaci).
- *Interakční* (zrychlit reakce na pokyny, navázat kontakty, ochota pomoci druhému, posílení sebedůvěry a vzájemné tolerance – sblížení dětí).
- *Pohybové* (procvičení pohybové reakce a hrubé motoriky).
- *Kooperativní* (zdokonalení spolupráce při řešení problémů či praktických činnostech a dovednostech).
- *Dramatické – průpravné* (stimulace improvizace a představivosti, fantazie, práce s rekvizitami).
- *Dramatické – strukturované* (schopnost vžít se do situace, příběhu – spolupráce při jeho dotváření, ztvárnění výtvarného projevu prostřednictvím představ).

Corinne Huttová²⁹ rozdělila dětskou hru do tří skupin:

- *Hry s pravidly* – mají přesná pravidla (skákání panáka, kuličky, kopaná nebo honěná).
- *Explorativní hra* – zahrnuje celou škálu činností a řešení problémů, je mnohotvárná (skládání obrázků). Může být i tvůrčí (z krabice a jiných věcí udělá loď).
- *Imaginativní hra* – obsahuje prvek fantazie (dítě se stává lékařem, tatínkem, hasičem a předvádí to).

4.4 Rozdělení her a hraček podle věkových kategorií

Už v nejtělejší období života se tvoří útvary a funkce, které jsou podkladem pro konečnou strukturu jedince. Je tedy nutné dítěti poskytnout podpůrné a rozvíjející činnosti a vytvořit prostor, ve kterém by naplnilo předpoklady pro svůj rozvoj nejen v několika počátečních letech, ale už i v prvních dnech života.³⁰

Hra provází lidstvo po celý život. V různých vývojových etapách má své konkrétní rysy a význam. Dvouleté či pětileté děti si hrají jinak, než školáci nebo dospělí. Odlišnosti ve hrách nejsou spojeny s věkem, ale taktéž můžeme najít rozdílnost u dětí stejného věkového období. Různorodost a odlišnost jednotlivých dětí od sebe, je zrcadlem v jeho hře.³¹

²⁹ BRIERLEY, John. *7 prvních let života rozhoduje*. Praha: Portál, 1996. (str. 73)

³⁰ KOLLÁRIKOVÁ, Z., PUPALA, B.(eds.) *Předškolní a primární pedagogika*. Praha: Portál, 2001. (str. 123)

³¹ MIŠURCOVÁ, Věra; FIŠER, Jiří; FIXL, Viktor. *Hra a hračka v životě dítěte*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, n.p., 1980. (str. 47)

4.4.1 Hry a hračky v kojeneckém období

Už v prvním období dětského života můžeme spatřit prvky hry. Vědecké výzkumy prokázaly, že se dítě začíná učit od prvních dnů života a že kojenecký věk v sobě skrývá značné vývojové možnosti, které je žádoucí od počátku rozvíjet, mimo jiné i v oblasti hry. V kojeneckém období musejí hračky splňovat různá kritéria z hlediska bezpečnosti, jako např. *snadná omyvatelnost*, aby mohly být co nejpřísněji dodrženy zásady hygieny; *bezpečný materiál*, omezující na nejmenší míru možnost poranění (oblé tvary, kompaktní nerozbitelné konstrukce, netříštivý materiál); *přizpůsobení velikosti dětské ruky* co do tvaru i váhy; *výrazná vnější úprava* (přirozená barva materiálu, základní barvy).

- **První hračky** kojenců slouží k vizuální pozornosti (zavěšování nad postýlku), později k uchopování. Dítě dává hračky do úst a přirozeným způsobem je poznává.
- **Od třetího měsíce** se dítě učí vidět a rozeznávat předměty – jejich tvar a barvu.
- **Od čtvrtého měsíce** dítě sahá po předmětech – vytváří se u něj koordinace zraku, hmatu a pohybového aparátu. Dítě si hraje s předměty svého okolí, se svým tělíčkem, s nejbližšími osobami.
- **Od sedmého měsíce** můžeme dát dítěti míč, kostky (plné i duté), gumová zvířátka nebo nafukovací hračky z umělé hmoty.
- **Od osmého měsíce** začíná jednoduchá hra na schovávání.
- **Od devátého měsíce** si může hrát s pojízdnými hračkami, vláčkem, s textilními panenkami. Pokud už dítě chodí, můžeme mu dát hračky, které bude na provázku táhnout za sebou či tlačit.

Ke hrám mohou také sloužit předměty z domácnosti (nádobí, krabice, cívky, papír, zvonek). Velice oblíbené jsou u dětí hry s vodou. Malé děti také často a rády házejí předměty na zem.³²

4.4.2 Hry a hračky v batolecím období

Během prvního až třetího roku života dítěte dochází k důležitému obohacení hrové činnosti. Z postupně nahodilých komplexních pohybů vznikají pohyby koordinované, kontrolovatelné v řízení vlastního chování - *experimentace*. Hry batolat jsou velice pestré. *Motorické* neboli *pohybové hry* jsou prezentovány (chůzí, poskakováním, házením). *Manipulační hry* (úzce souvisí s vývojem jemné motoriky) – otvírání a zavírání krabic, zámků, dveří, často si hraje s hračkami. *Z intelektuálních her* se stávají *hry námětové* čili

³² MIŠURCOVÁ, Věra; FIŠER, Jiří; FIXL, Viktor. *Hra a hračka v životě dítěte*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, n.p., 1980. (str. 48 - 49)

úlohové (děti představují zvířátka, osoby, profese). Hračky mají velký význam v námětových hrách (loutky, panenky, zvířátka).

- **od 1 roku** jsou pro děti vhodné tzv. duté formy (vkládací kostky, mističky, panenky, vkládačky).
- **Od 1,5 roku** je experimentace stále složitější (nabírání písku do autíčka, následné vysypávání na jiné místo). Experimentace přechází ve hru a taktéž se hra může stát experimentací. V tomto věku se mohou děti učit navlékání velkých korálek (předmětů) na bužírku.
- **Kolem druhého roku** dítě skládá a rozděluje jednoduché tvary, prvky, předměty. Právě tyto hry slouží k procvičování spolupráce obou rukou a pohybové koordinace. Dvouleté děti si mohou hrát s jednoduchou stavebnicí.³³

Opravilová³⁴ uvádí, že dítě v tomto věkovém období napodobuje své okolí – pečlivě se stará o svého medvídka, panenku jako o člena rodiny. Pro hru vyhledává ostatní děti. Upřednostňují pohyblivé hračky, nebo hračky, které pohyb podněcují.

V období mezi prvním a třetím rokem, může být hra významným pomocníkem pro rozvoj mluvy, jelikož se jedná o dobu nejintenzivnějšího vývoje řeči.

4.4.3 Hry a hračky v předškolním věku

Období od 3 – 6 let je nazváno „zlatým věkem“ hry. V tomto období si dítě hraje samo, ale také vyhledává *hru skupinovou*. Z *intelektuálních her* se často používají *hry námětové*, které jsou obohaceny o nové prvky (hry na obchod, na lékaře, na rodinu). Hádanky a *didaktické hry* podporují intelektuální činnost dětí. Stále více jsou využívány *konstruktivní hry*, které bývají ještě složitější. Taktéž stavebnice slouží k rozvoji konstruktivních her. U dětí předškolního věku jsou velice oblíbené *pohybové hry*. *Hry sensorické* slouží k rozvoji smyslů (hra na hudební nástroje, zvukové nástroje, hádanky, říkadla, slovní hříčky, jazykolamy, rozpočítadla). Je důležité, aby hudební nástroje a zvukové hračky měly příjemný zvuk a byly řádně naladěny. Hra v období předškolního věku dítěte je cestou, která jej přichystá na život v kolektivu.

- **Kolem 3. roku dítěte** je velice oblíbená hra s vodou a pískem „pečení“. Taktéž opakované nakládání a vykládání písku, děláni báboviček.

³³ tamtéž (str. 56 - 57)

³⁴ OPRAVILOVÁ, Eva. *Dítě si hraje a poznává svět*. Praha: SPN, 1988. (str. 84)

- **Děti ve věku 5 let** – z písku staví domy, přepravuje písek na nákladním autě. Námětové hry jsou stále složitější (zapojuje se více dětí, obohacený obsah). Pro námětové hry a pocit „opravdovosti“ využívají předmětů denní potřeby, části oblečení. Mezi oblíbené hračky patří panenka s nejrůznějším oblečením, postýlka, nádobíčko, kočárek. Dítě je v tomto období schopné spolupracovat a hrát si s někým jiným. Snaží se být samostatné a vyžaduje stejná práva jako dospělý.
- **Děti ve věku 6 let** – staví z písku složitější útvary, tunely, pevnosti. Využívají složitějších stavebnic, ze kterých dovedou postavit rozmanité a pozoruhodné tvary a stavby. Typické jsou i hry se slovy (hádky, slovní fotbal, rýmy...).

Předškolní dítě se připravuje na život v kolektivu pomocí hry. Batole, přestože je ve skupině, si hraje samo – individuálně. Taktéž předškolní dítě si hraje samo, ale v tomto období si pro hru hledá kamarády a od her ve dvou přechází ke hrám kolektivním.³⁵

³⁵ MIŠURCOVÁ, Věra; FIŠER, Jiří; FIXL, Viktor. *Hra a hračka v životě dítěte*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, n.p., 1980. (str. 73 - 75)

5 Technický materiál a jeho využití v MŠ

Drobný materiál je jedním ze základních materiálů využívaných při práci s dětmi v oblasti technické výchovy. Tento drobný materiál se dělí na dvě základní skupiny, a to materiál technický a přírodní. Technický materiál je ten, který vytvořila lidská ruka (plasty, textilie, umělé či kovové folie, lepenky, lepicí páska, provázek, lepidlo, guma, provázky apod). Obecně se dá říci, že přírodní materiál je vše, co nám vydává příroda (seno, sláma, sušiny, nejrůznější plody, pecky, ulity a lastury, kameny, klacíky apod.).

5.1 Papír

Papír patří k nejužívanějším a taktéž k velmi oblíbeným materiálům. Jeho největší výhodou je snadná dostupnost, nízká cena a k jeho přednostem patří i nenáročnost zpracování. Základní pracovní techniky jako jsou trhání, stříhání, ohýbání, lepení, skládání, rýhování, řezání a jednoduché tvarování papíru zvládnou i děti mladšího věku.

5.1.1 Historie papíru

Vynalezení papíru patří k nejdůležitějším v dějinách kultury i civilizace. První list papíru byl vyrobený ve 2. století n. l. v Číně. Výroba spočívala ve vytvoření řídké vláknité kaše z rostlinných stonků a vody, které se postupně zbavovala, a po vysušení vznikl list papíru. Zdánlivě jednoduchý výrobní proces se používá v podstatě dodnes.

Až ve 12. století pronikla výroba papíru do Evropy. Podle doložených historických zpráv vznikla za vlády Karla IV. v Chebu v roce 1370 první papírna. Následovalo založení nových papíren, ve kterých se papír vyráběl ručním způsobem. Téměř nepřetržitě se pracuje v malé továrně ve Velkých Losinách, kde se výroba zachovala od roku 1516 dodnes.³⁶

5.1.2 Druhy papíru

V dnešní době existuje velké množství různých druhů papíru. Papírenský materiál je využíván ve všech oblastech našeho života.

³⁶ VANĚK, Vladimír; VAŇKOVÁ, Hana. *Technické materiály pro učitelství I. Stupně ZŠ*. Ostrava: Pedagogická fakulta v Ostravě nositelka vyznamenání „Za Vynikající práci“, 1991. (str. 65)

Podle Vaňka; Vaňkové³⁷ třídíme papírenské produkty:

- **Podle druhu použitých vláken:**
 - Bez dřevé papíry
 - Polodřevité neboli středně jemné papíry
 - Dřevité papíry
- **Podle plošné hmotnosti papíru:**
 - Papíry
 - Kartony
 - Lepenky
- **Podle způsobu použití v praxi:**
 - Grafické papíry (ofsetové, knihtiskové a hlubotiskové, novinový, biblový, křídové)
 - Psací a kreslicí papíry (konfekční, konceptní, bankovní, náčrtkový, letecký a průklepový, předsádkové a potahové, ruční, japan, velurový)
 - Balicí papíry (sulfátové, sulfitové, albino, kloboukový, šedák, pergamenový)
 - Hygienické papíry
 - Technické a průmyslové papíry (savé a filtrační, cigaretový, úhlové a propisovací, tapety, bankovkový, skelný – smirkový)
 - Kartony (hlubotiskové, brožovací, bristolový, psací a kreslicí, rýsovací, fotografické, kelímkový, obalové)
 - Lepenky (kartonážní, bílá ruční, hnědá ruční, bílá strojní, šedá strojní, vlnitá)

5.1.3 Práce s papírem

Během práce s papírem, mají děti možnost se seznámit s vlastnostmi papíru, rozdílnými druhy papíru, jeho tvárností, způsoby a technikami zpracování.

- **Mačkání papíru** – přestože tato činnost patří k nejjednodušším, je velice důležitá z hlediska zdravého tělesného rozvoje. Během činnosti „mačkání papíru“ si děti procvičují svaly zápěstí, prstů a dlaní.
- **Trhání a nalepování** – při této činnosti se děti učí koordinovat pohyby ruky a zároveň oka. Procvičují si hmat a pohyby prstů.
- **Vystřihování papíru** – děti začínají nejprve přestřihováním proužku papíru, postupně stříhají podle linie či předkreslených čar.

³⁷ VANĚK, Vladimír; VAŇKOVÁ, Hana. *Materiály pro učitele primárního vzdělávání*. Ostrava: Ostravská universita v Ostravě, 2004. (str. 119 - 125)

- **Skládání papíru** – je pro děti předškolního věku velice důležité. Učí se přesnosti, pečlivosti, pozornosti a soustředění. Zároveň si zdokonalují myšlení, paměť, představivost a fantazii.

Podle Honzíkovej³⁸ dělíme pracovní techniky s papírem do čtyř skupin:

- **Oddělování** - stříhání, trhání, vystřihování, vytrhávání, řezání, vysekávání
- **Spojování** - nalepování, polepování, slepování, proplétání, sešívání
- **Tvarování** - skládání, ohýbání, překládání, lisování
- **Rozměřování a úprava povrchu** – obkreslování tvarů, měření, rozměřování, úprava povrchu např. barvením

5.2 Textilní materiál

Textilie jsou plošné nebo délkové útvary, které jsou složené z textilních vláken a jsou určitým způsobem uspořádané. Plošná textilie je tkaná, pletená či netkaná kusová část textilie - tkaniny, pleteniny, netkané textilie, krajky, prýmky, stuhy. Délkové textilie – nitě, příze, vlny, bavlnky, provázky, přediva a vlákna.

5.2.1 Historie textilního materiálu

Jedna z nejhlavnějších lidských činností od počátku civilizace byla výroba textilií. O tom, že lidé využívali materiály z přírody ke zdobení a zároveň také k ochraně těla, svědčí řada archeologických nálezů. Nejprve se člověk oblékal do kožešin z ulovené zvěře. Později se mu podařilo vyrobit proplétáním srsti a chlupů zvířat či provazováním stonků a listů různých rostlin souvislou, hřejivou, pevnou a tvárnou plošnou textilií.

Historický příběh vývoje textilií je velice štedrý. Byly objeveny nové druhy textilních materiálů a technologie, které se na různých místech světa různě rychle vyvíjely. Podle nejstarších historických nálezů se datuje, že první plošné textilie pocházejí ze 7. tisíciletí př. n. l. z Turecka, Číny, Egypta, Řecka a dalších míst. V roce 1997 bylo zveřejněno, že při vykopávkách pravěkého sídliště lovců mamutů v Dolních Věstonicích, archeologové našli na úlomcích pravěké keramiky otisky tkanin. To znamená, že tkát už lidé dovedli 28 000 let před Kristem.³⁹

³⁸ HONZÍKOVÁ, Jarmila. *Materiály pro pracovní činnosti na 1. Stupni ZŠ*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2006. (str. 69)

³⁹ VANĚK, Vladimír; VAŇKOVÁ, Hana. *Materiály pro učitele primárního vzdělávání*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2004. (str. 136 - 137)

5.2.2 Rozdělení textilních vláken

Podle Honzíkové⁴⁰ rozdělujeme textilní materiály podle původu vlákna:

Přírodní vlákna

- *Rostlinného původu*
 - Ze semen (bavlna, kapok)
 - Ze stonků (len, konopí, juta, ramie)
 - Z listů (novozélandský len, konopí domingo, sisálové konopí, manilské konopí)
 - Z plodů (kokosová vlákna)
- *Živočišného původu*
 - Vlákna ze zvířecí srsti (ovčí vlna, srst jiných zvířat -velbloudí srst, angorská vlna, kašmírová vlna, srst kozy domácí, králičí chlupy, kočičí a psí chlupy, kravská, telecí a srnčí srst, koňské žíně)
 - Přírodní hedvábí (pravé hedvábí, plané hedvábí, lasturové hedvábí)
- *Přírodní vlákna anorganická – minerální*
 - Azbest

Chemická vlákna

- *Z přírodních polymerů*
 - Vlákna z mořských řas, alginátové hedvábí
 - Celulózová vlákna – viskózové hedvábí a viskózová stříž
 - Acetátová vlákna
 - Vlákna z regenerovaných bílkovin
 - Vlákna z živočišných bílkovin
 - Vlákna z rostlinných bílkovin
- *Vlákna ze syntetických polymerů*
 - Polymerová vlákna ozn. PAD
 - Polyesterová vlákna ozn. PES
 - Polyvinylchloridová vlákna ozn. PVC

Hutnická textilní vlákna

- *Vlákna kovů*
- *Vlákna nekovů*
 - Skleněná vlákna

⁴⁰ HONZÍKOVÁ, Jarmila. *Materiály pro pracovní činnosti na 1. Stupni ZŠ*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2006. (str. 35 – 43)

- Lávová vlákna
- Strusková vlákna

5.2.3 Práce s textilií

Během činností s textilií si děti zdokonalí manuální zručnost, dovednost, získají nové poznatky o materiálu a také možnostech jeho využití a zpracování v běžném životě. Odstřížky různobarevných textilií, provázky, šňůrky, zbytky vlny jsou pro děti velice lákavým a neotřelým materiálem a podněcují je, aby vytvořily něco hezkého. Je důležité dát dětem příležitost k jejich vlastní tvořivé aktivitě s textilem.

Pracovní činnosti a techniky s textilií pro děti předškolního věku:

- vázání jednoduchých uzlů, smyček
- třídění textilií podle barvy, struktury, omaku
- lepení – koláže, polepování dekorativních předmětů
- provlékání délkových textilií otvory, následné křížení nebo vázání uzlů
- výroba bambulí z vlny
- tkaní na rámu nebo tkalcovském stavu
- barvení - plošné i dílkové textilie
- potiskování, malování či batikování plošné textilie

5.3 Modelovací hmoty

Každá tvárná, plastická hmota, která je schopna přijímat jiný tvar, je vhodná k modelování. Mezi modelovací materiály patří i licí hmoty.

5.3.1 Historie modelovací hmoty

Mezi nejstarší materiál patří hlína. Ta sloužila k výrobě rituálních a užitkových nádob či primitivních plastik. Nejstarší stopy zpracování hlíny vedou do starověku. Princip hrnčířského kruhu byl znám již 3 000 let př. n. l. Velice známý je čínský porcelán, který byl vyráběn už v 6. století n. l. V Evropě se porcelán začal vyrábět až kolem roku 1710.

Na mnoha místech naší republiky se dochovala tradiční ruční řemeslná výroba dekorativních předmětů či užitkového nádobí. Pro každé místo vzniku jsou charakteristické jiné znaky – ornamenty, které bývají na předmětech ručně malované.⁴¹

5.3.2 Rozdělení modelovací hmoty

- **Hlína** – je žluté až červenohnědé barvy a skládá se z jemných částic různých druhů nerostů a jiných látek. Pro praktické činnosti je vhodná sochařská hlína, se kterou je snadná manipulace. Dá se přidávat, ubírat a po dokončení tvaru ji lze vypalovat.
- **Plastelína** – nejznámější modelovací hmota, která je složena ze zemního vosku a různých pojidel. Snadná manipulace, ale mezi zápory patří přilnavost hmoty k podložce a prstům.
- **Modurit, modelit** – je termoplastická, málo poddajná hmota bílé barvy nebo barevná. Nutnost výrobek vytvrdit teplem – vařením či pečením. Po té lze výrobek barvit.
- **Jovi** – vlastnostmi velmi podobná moduritu, avšak nemusí se vytvrzovat teplem. Patří mezi samovytvrzovací hmoty, kdy stačí nechat výrobek pouze vyschnout.
- **Terakota** – svými vlastnostmi podobná hlíně. Konečný výrobek se však nemusí vytvrzovat teplem.
- **Škrob** – namáčením kousků novin či jemného papíru v tekutém škrobu získáme zajímavou modelovací hmotu podobnou technice „papírmašé“.

Mezi *licí hmoty* lze zařadit:

- **Vosk** – nepatří mezi často používané hmoty, ale pokud ho rozpustíme, můžeme jej využít na nejrůznější reliéfy, které po zaschnutí vosku tvoříme pomocí nahřátých kovových nástrojů.
- **Sádra** – rozemletý prášek sádrovce šedé nebo bílé barvy. Aby začal chemický proces tuhnutí, je zapotřebí přidat sádro do vody. Ze sádry můžeme odlévat nejrůznější otisky, popřípadě i reliéfy.
- **Dentakryl** – je akrylová pryskyřice, která je tvořena z prášku a kapaliny. Používá se na odlévání, lisování, vytlačování a po vytvrzení ji můžeme pilovat, řezat, leštit. Je bezbarvá, čirá. K záporům patří malá odolnost vůči teplu.

⁴¹ VANĚK, Vladimír; VAŇKOVÁ, Hana. *Technické materiály pro učitelství I. Stupně ZŠ*. Ostrava: Pedagogická fakulta v Ostravě nositelka vyznamenání „Za Vynikající práci“, 1991. (str. 135 – 136)

Mezi *modelovací hmoty* řadíme i různá těsta, která jsou velmi vhodná pro práci s dětmi:

- **Vizovické těsto** – *recept*: 1 kg hladké mouky, 4 dcl teplé vody, ocet – všechny suroviny propracujeme v hladké těsto (nesmí se tvořit bubliny). Po krátkém odpočinku těsta z něj můžeme pomocí vody, nůžek, nožů, koření tvarovat figurky či ozdoby, které je pak nutné potřít vajíčkem a při nízké teplotě upéct dozlatova.
- **Slané těsto** – *recept*: 1 díl hladké mouky, 1 díl soli, ½ dílu vody – nejprve smícháme mouku se solí a poté přidáváme dle potřeby vodu. Vypracujeme tužší těsto, ze kterého můžeme modelovat figurky, ale taktéž lze těsto vyválet na placku a vykrajovat z něj nejrůznější tvary. Hotové výrobky můžeme nechat vyschnout na topení nebo je při nízké teplotě vysušíme v troubě.
- **Perníkové těsto** – patří mezi velice oblíbené, protože se po upečení v troubě dá i ochutnat.⁴²

5.3.3 Práce s modelovací hmotou

Modelování a práce s modelovací hmotou podněcuje a umožňuje rukama uskutečnit vlastní prostorové představy či zážitky, poznávat tvárnost a soudržnost modelovacích materiálů.

Pracovní činnosti:

hnětení, přidávání, ubírání, válení, stlačování, vtlačování, ohýbání, rytí, modelování, vytlačování tvořítka, nastřihování, krájení, kresba, vykrajování, otiskování (různých předmětů, materiálů s nejrůznějším povrchem)...

5.4 Dřevo

Dřevo patří mezi nejstarší a nejrozšířenější materiál, který člověk používá při výrobě pracovních nástrojů, při stavbě obydlí, jako surovinu při výrobě papíru nebo jako zdroj energie. Jeho využití je všestranné a velice cenné. Řadí se mezi obnovitelný zdroj energie.

⁴² HONZÍKOVÁ, Jarmila. *Materiály pro pracovní činnosti na 1. Stupni ZŠ*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2006. (str. 31 – 33)

5.4.1 Vlastnosti dřeva

Podle Vaňka; Vaňkové⁴³ se vlastnosti dřeva dělí na:

- **Fyzikální** vlastnosti dřeva zkoumáme bez narušení chemického složení a celistvosti materiálu.
 - *vnější vlastnosti* můžeme zkoumat svými smysly – lesk, barvu, texturu.
 - *vnitřní vlastnosti* hodnotíme pouze pomocí přístrojů – měrnou hmotnost dřevní substance, objemovou hmotnost dřeva, elektrickou, tepelnou a zvukovou vodivost.Mezi nejdůležitější fyzikální vlastnosti dřeva je jeho vztah k vodě.
- **Mechanické** vlastnosti jsou schopnosti dřeva vzdorovat působením vnějších mechanických sil.
 - *anizotropie dřeva* (v různých směrech má různé vlastnosti)
 - *pružnost dřeva* (schopnost se po skončení působení vnějších sil vrátit do původní polohy)
 - *pevnost dřeva* (schopnost odolávat mechanickému namáhání)
 - *tvrdost dřeva* (schopnost odporovat proti vtlačení cizího tělesa)
 - *štípatelnost a ohýbatelnost dřeva* (schopnost dělit se působením klínu na části)
- **Psychologické** vlastnosti
- **Energetické** vlastnosti

5.4.2 Práce se dřevem

Dřevo je oblíbeným přírodním materiálem. Práce se dřevem patří k pracovním činnostem dětí už od útlého věku. Dřevo má podobu větvíček, klacíků, špalíčků, destiček, které mohou děti pomocí jednoduchých nástrojů opracovávat, zušlechťovat, vylepšovat a připravovat k další následné činnosti. Během praktických činností se dřevem, nástroji a nářadím, které jsou pro tyto činnosti nezbytné, se děti seznámí jednak s názvy nástrojů či nářadí a současně i se správnou manipulací.

⁴³ VANĚK, Vladimír; VAŇKOVÁ, Hana. *Materiály pro učitele primárního vzdělávání*. Ostrava: Ostravská universita v Ostravě, 2004. (str. 71 - 89)

Pracovní činnosti:

opracovávání povrchu dřeva (smirkovým papírem, pilníkem rašplí), zatloukání nebo vytahování hřebíků, vrtání děr a jejich následné začištění, lámání (tenkých větví), sbíjení, spojování (lepením, provazem či drátem)...

5.5 Kov

Už v 6. tis. př. n. l. vyráběli lidé v civilizačně vyspělých oblastech předměty z přírodních ryzích kovů - ze zlata, mědi, stříbra, olova a později i z bronzu. Počátky hutnictví se datují do doby, kdy člověk zahříval rudu v pecích a tím získal kovy redukcí jejich rud. Stříbro, olovo, zlato a měď se zpracovávaly tepáním za studena i za tepla a odléváním do forem.

5.5.1 Rozdělení kovových materiálů

Železné kovy

- *Ocel* je nejdůležitější technický kov. Je vyrobený ze surového železa.

Neželezné kovy (barevné kovy)

- *hliník, měď, zinek, olovo, cín*

Slitiny kovů - většinou čisté kovy nevyhovují svými vlastnostmi technickému použití a ani požadavkům výroby. Kovy se slévají v tzv. slitiny.

- *bronz, mosaz, dural⁴⁴*

5.5.2 Práce s kovem

Při praktických činnostech dětí mladšího školního věku se kovové materiály využívají omezeně. Tyto materiály mají nejčastěji podobu tenkých hliníkových fólií (alobalu) nebo drátu. Při práci s drátem musíme dbát zvýšené bezpečnosti při práci.

Pracovní činnosti:

mačkání a následné tvarování alobalu, stříhání nebo vystřihování požadovaného tvaru z alobalu, skládání alobalu, ohýbání, tvarování drátu, spojování drátů...

⁴⁴ HONZÍKOVÁ, Jarmila. *Materiály pro pracovní činnosti na 1. Stupni ZŠ*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2006. (str. 24 - 25)

5.6 Plasty

Plasty patří v porovnání s kovy a dřevem k mladým materiálům. Základní složku plastu tvoří polymer a přísady, které slouží k úpravě jejich vlastností. Především to jsou plniva, stabilizátory, kolorianty a změkčovadla. Plastické hmoty tvoří zejména syntetické látky, v menší míře pak přírodní látky jako základní surovina. V dnešní době je plast zcela nepostradatelný materiál.

5.6.1 Vlastnosti plastů

- **Mechanické vlastnosti** jsou převážně závislé na teplotě
- **Elektrické vlastnosti** - plastické hmoty jsou dobrými izolanty
- **Chemické a fyziologické vlastnosti** – odolnost proti chemikáliím, povětrnosti a biologickým vlivům.
- **Optické vlastnosti** – většina plastických hmot dobře propouští světlo (pokud neobsahuje různé přísady). Tloušťka předmětů má také vliv na propustnost světla.⁴⁵

5.6.2 Práce s plasty

Při praktických činnostech dětí s plasty, nejčastěji využíváme snadno dostupné materiály, jako jsou např.: lepicí páska (izolepa), plastové obaly, složky, sáčky, fólie, kelímky, květináče, PET lahve, vršky, korálky, guma, „mechový papír“, CD, plastové zátky, knoflíky.

Pracovní činnosti:

spojování nejrůznějších materiálů pomocí lepicí pásky, polepování, stříhání, svazování, navlékání, skládání, zapichování, provazování, vplétání...

5.7 Přírodní materiál

Přírodní materiál je vše, co nám dává příroda. Tento materiál je velice rozmanitý, lehce dostupný a v podstatě většinou i finančně nenáročný. Můžeme si ho snadno zajistit sběrem, vypěstováním či jako zbytek po zpracování užitkových rostlin např. (semena, šustí, skořápky).

⁴⁵ HONZÍKOVÁ, Jarmila. *Materiály pro pracovní činnosti na 1. Stupni ZŠ*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2006. (str. 26 - 29)

5.7.1 Dělení přírodního materiálu

- **Živočišné materiály** – lastury, šnečí ulity, rybí šupiny, peří, bodliny
- **Rostlinné materiály** - listy, žaludy, kaštany, šišky, ořechy, pecky, fazole, semena, kůra, makovice, jeřabiny, šípky, šustí, sláma, sušené kytky
- **Nerostné materiály** - písek, kamínky

5.7.2 Práce s přírodním materiálem

Během praktických činností s přírodními materiály se mohou děti seznámit nejen s konkrétním názvem materiálu, ale také mohou zkoumat a pozorovat rozdílné vlastnosti a tím získat nové a potřebné vědomosti o přírodě. Prostřednictvím těchto činností můžeme u dětí formovat kladný vztah k živé i neživé přírodě.

V průběhu vycházek do přírody můžeme děti motivovat ke sběru darů přírody. Nutné je však jejich správné vysušení a následné uskladnění na suchém místě.

Pracovní činnosti:

nalepování, spojování lepením, svázáním, zapichování, třídění, skládání, opracování povrchu, otiskování, navlékání, modelování, stříhání...

6 Bezpečnost práce při praktických činnostech

Pedagogická práce a činnosti s ní související podléhají **zákonu č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání** (školský zákon). Z něj tedy vychází i bezpečnost práce s dětmi, která je primárním prvkem při edukačním procesu v MŠ. Zodpovědnost za bezpečnost a ochranu zdraví dítěte nese pouze pedagog, a to až do doby předání dítěte jeho zákonnému zástupci, popř. pověřené osobě.⁴⁶

Povinností pedagoga je seznámit děti s bezpečností práce jak na začátku školního roku, tak i průběžně při konkrétních činnostech. Nejsrozumitelnější formou poučení je pro děti názorná ukázka, použití obrazového materiálu či piktogramů. Pravidla bezpečnosti jsou ovlivněna několika faktory, jakými jsou konkrétní činnosti, věk dětí, předpokládaná rizika. Pro manipulaci při praktických činnostech je důležité, aby děti neublížily sobě ani nikomu jinému. Zvýšené opatrnosti dbáme zejména, jedná-li se o manipulaci s ostrými předměty a nástroji. Práce s technickým materiálem vyžaduje, aby děti seděly v klidu na místě, neotáčely se, nevkládaly žádné předměty do úst, nosu či uší. Vždy je nezbytné dbát na důsledné dodržování metodických postupů. Zapomínat nelze ani na dohled při úklidu materiálů a náradí během pracovního procesu i po něm. Během praktických činností je důležité mít k dispozici kvalitní osvětlení, vhodnou teplotu v místnosti a zajistit dostatečné větrání v místnosti.

Základní pravidla pro bezpečnost při praktických činnostech:

- neustálá přítomnost pedagoga ve třídě
- dodržování stanovených pravidel
- používání vhodných a nezávadných materiálů a pomůcek
- seznámení s pomůckami a jejich správnou manipulací
- jasné zadávání instrukcí, dodržování posloupnosti práce
- vhodný výběr činností, přizpůsobit vybrané činnosti dovednostem, schopnostem a věku dětí
- pedagog je pro děti vzorem – dodržuje stanovená pravidla
- dodržování hygieny – udržovat čistotu pracovní plochy a okolí během praktických činností, dbát na osobní hygienu

⁴⁶ NOVÁKOVÁ, Zdenka. *Bezpečnost a ochrana zdraví žáků na školách – školní a pracovní úrazy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007. (str. 22)

- seznámit děti s rizikovými faktory (nůžky jsou ostré, špičatá párátka ...)

I při důsledném dodržování bezpečnostních pravidel může dojít k drobným poraněním, je proto důležité mít k dispozici vhodně vybavenou lékárničku a zranění ošetřit podle pravidel první pomoci. I sebemenší úraz je nutné zapsat do knihy úrazů.

7 Náměty do pedagogické praxe

7.1 Mýdlo

Věková kategorie:

Děti předškolního věku (3+)

Charakteristika výrobku:

Mýdlo je vyrobeno z „odpadového“ a přírodního materiálu. Jeho výroba je snadná, nenáročná a velice lákavá pro děti mladšího předškolního věku. Prostřednictvím jednoduchých základních dovedností rozvíjí jemnou motoriku.

Zařazení do ŠVP PV:

Téma: Skřítek Podzim maluje

Podtéma: Chceš-li ruce čisté mít, mýdlo musíš použít

Cíl:

Kognitivní – dítě už ví, k čemu slouží mýdlo.

Psychomotorický – rozvoj jemné motoriky. Dítě umí zpracovat a tvarovat modelovací hmotu do určitého tvaru.

Afektivní – dítě si uvědomuje radost na základě vlastních prožitků z výroby mýdla.

Vzdělávací oblast:

Dítě a jeho psychika – poznávání sebe sama, rozvoj pozitivních citů ve vztahu k sobě (uvědomění si vlastní identity, získání sebevědomí, sebedůvěry, osobní spokojenosti).

Dítě a jeho tělo – vytváření zdravých životních postojů a návyků.

Klíčové kompetence:

Kompetence k učení – pokud se mu dostává ocenění a uznání, učí se s chutí.

Kompetence komunikativní – průběžně rozšiřuje svou slovní zásobu a aktivně ji používá k dokonalejší komunikaci s okolím.

Kompetence činnostní a občanské – dbá na osobní zdraví.

Organizace hodiny:

Motivace: v komunitním kruhu dá učitelka dětem hádanku: „*Co to voní?*“ Všechny děti zavrou oči a učitelka chodí od jednoho dítěte ke druhému a dává jim přivonět k mýdлу, které je schované v plátěném pytlíku. Na začátku hry musíme dětem připomenout, aby své náměty neprozrazovaly a daly tak možnost přivonět k tajemnému pytlíčku všem kamarádům. Po rozluštění hádanky si s dětmi mýdlo prohlédnou a poté si povídáme o tom, k čemu vlastně mýdlo slouží.

Báseň:

TO JSOU PRSTY, TO JSOU DLANĚ

To jsou prsty, to jsou dlaně,

mýdlo s vodou patří na ně.

A po mýdle dobré jídlo

a po jídle zase mýdlo.

„Aby se nám ty naše ruce lépe umývaly, vyrobíme pro ně krásné, voňavé mýdlo, které nám pomůže smýt všechny bacily a nečistoty, jež máme na ruce.“

Pracovní postup učitelka průběžně vysvětluje a taktéž názorně ukazuje. Při výrobě mýdla nejprve spolupracují děti ve skupinách, po vytvoření modelovací hmoty pracuje každé dítě individuálně. Během pracovních činností učitelka děti podporuje, a pokud je to nutné, tak i některým dětem pomáhá, aby byly schopné mýdlo vyrobit. V průběhu individuálně rozvíjí

a podporuje schopnosti, dovednosti a pracovní nasazení dětí. Po dokončené práci dětem připomene důležitost hygieny.

Časová dotace:

30 min.

Popis činnosti:

Prostřednictvím vlastnoručně vyrobených mýdel, probudit v dětech návyk na dodržování základních hygienických pravidel.

Další náměty na využití v praxi:

Výroba dárku mamince, tatínkovi nebo svému kamarádovi.

Technika:

Pomocí strouhání, míchání, hnětení a tvarování modelovací hmoty zpracování odpadového materiálu s přírodním.

Materiál:

zbytky mýdel, slupky pohanky, voda

Pomůcky a nářadí:

kbelík, struhadlo, kelímek, podložka

Připravený materiál a pomůcky:

Pracovní postup:

1. Nastrouháme zbytky mýdel.

2. Smícháme nastrouhaná mýdla, slupky z pohanky a vodu.

3. Mícháme, hněteme a zpracováváme modelovací hmotu k výrobě mýdla. Hmotu nesmí být řídká a ani příliš hustá. Vodu přidáváme dle potřeby.

4. Každé dítě dostane část hmoty, kterou si samo zpracovává a hněte.

5. Až je hmota dostatečně tvárná, vymodeluje ji do požadovaného tvaru. (Většina dětí zvolila tvar srdce podle předchozího vzoru).

6. Mýdla necháme několik dní na vzduchu, aby vyschla a zpevnila tak svůj tvar.

7.2 ŠTĚRCHADLO z přírodního materiálu

Věková kategorie:

Děti předškolního věku (4 +)

Charakteristika výrobku:

Přírodní materiály je vhodné používat u dětí z hlediska ekologie, dobré dostupnosti, rozmanitosti zpracování a nízké finanční náročnosti. Výhodou této techniky pro danou věkovou skupinu je jednoduchost a zároveň rozmanitost samotné práce. Rozvíjí v dětech kreativitu, fantazii a představivost, a během celého zpracování výrobku i jemnou motoriku a matematické představy. Děti se při této činnosti také seznámí s novými pomůckami, jako jsou smirkový papír a vrtačka. Je nezbytné si připomenout bezpečnost práce.

Zařazení do ŠVP PV:

Téma: Skřítek Podzim maluje

Podtéma: Jak se cítí vítr, když hladí stromy?

Cíl:

Kognitivní – dítě pozná smirkový papír, vrtačku.

Psychomotorický – rozvoj jemné motoriky. Dítě dovede opracovat drsný povrch dřeva a začistí nerovnosti od vyvrtaných děr smirkovým papírem.

Afektivní – dítě dokáže vnímat radost ze zvládnuté práce a jejího výsledku.

Vzdělávací oblast:

Dítě a jeho tělo – zdokonalování dovedností v oblasti jemné motoriky (koordinace ruky a oka).

Dítě a ten druhý – posilování prosociálního chování ve vztahu k ostatním lidem.

Klíčové kompetence:

Kompetence k učení – soustředí se na činnost. Dovede postupovat podle pokynů a instrukcí.

Kompetence činnostní a občanské – dbá na bezpečí svoje i druhých. Dodržuje pravidla bezpečnosti.

Kompetence komunikativní – průběžně rozšiřuje svou slovní zásobu o nová slova, která aktivně používá.

Organizace hodiny:

Motivace: v komunitním kruhu si s dětmi povídáme o podzimním počasí a o tom, jak se cítí vítr, když hladí stromy:

„Děti, víte, kdo je to vítr a o co se vítr stará? Vítr na podzim pomáhá stromům rozloučit se s listím. Nejprve si větřík jen tak poletuje a při tom jemně rozhoupává větvičky stromů s listím, které sem tam zašustí. Ale větříku to nestačí, a tak začne foukat o něco víc a najednou se z něj stane vítr. Ten rozhoupává větve ještě víc a ty větve větru mávají na pozdrav a šustí o něco silněji. Ale náhle se vítr utiší. Všechno ztichne. Už není slyšet ani jediný lísteček. Co to? Najednou se totiž vítr opět vznesl. Přesto všechno to větru stále nestačí, a tak posbírá všechny své síly, fouká víc a víc a ještě víc, až je z něj vichřice!“

Společné recitování básně s rytmizací hudebních nástrojů a nového hudebního nástroje – štěrchala, které si děti mezi sebou půjčují.

Báseň:

FOUKEJ, FOUKEJ VĚTRÍČKU

Foukej, foukej, větříčku,

shoď mi jednu hruštičku.

Shoď mi jednu nebo dvě,

budou sladké obě dvě.

Prohlédnutí nového hudebního nástroje štěrchadla dětmi a následný popis, z čeho a jak je štěrchadlo vyrobené. Zhotovení štěrchadla rozdělíme do několika částí, které vždy dětem podrobně vysvětlíme a názorně ukážeme **pracovní postup**. Děti pracují frontálně, avšak při vrtání děr vrtačkou pracují individuálně za pomoci učitelky. Taktéž je nutné dbát zvýšené opatrnosti a bezpečnosti při práci.

Děti si svá vyrobená štěrchadla vyzkouší a mohou je také půjčit kamarádovi. Následuje zhodnocení pracovní činnosti dětí, jejich ochoty a tolerance během střídání dětí při práci s vrtačkou.

Časová dotace:

Výroba štěrchadla je rozložena do týdenního časového harmonogramu.

Popis činnosti:

S vyrobeným štěrchadlem si můžeme zahrát na vítr a zkusit si intenzitu větru, šustění větví a zbylého listí na stromech.

Další náměty na využití v praxi:

- Sedneme si v kroužku a zazpíváme si několik známých písniček např. Travička zelená, Foukej, foukej větříčku, Já do lesa nepojedu a při tom se můžeme doprovodit hudebními nástroji - štěrchadly.
- Rytmizace písně nebo básně na konkrétní určenou dobu.

Technika:

Zpracování přírodního materiálu prostřednictvím praktických činností dovedností dětí předškolního věku. Vrtání do klacíku, opracování povrchu dřeva a vyvrtaných děr smirkovým papírem, nastříhání a provlečení provázku vyvrtanými otvory, navlečení předvrtaných skořápek z pistácií, zauzlování provázků.

Materiál:

nařezané klacíky, provázek, předvrtané skořápky z pistáciových ořechů

Pomůcky a nářadí:

vrtačka, svěrák, upevňovací svorka, nůžky, smirkový papír (nejlépe připevněný na dřívku)

Připravíme:

- klacíky (nařezané), dlouhé cca 20cm
- provrtáme skořápky pistáciových ořechů
- smirkový papír připevníme na dřívko

Připravený materiál a pomůcky:

Pracovní postup:

1. Opracujeme drsný povrch a ostré hrany klacíku (držadla štěrchadla) pomocí smirkového papíru.

2. Vyvrtáme 3 díry v horní části držadla (na navlečení šňůrky se skořápkami ořechů).

3. Začistíme vyvrtané díry smirkovým papírem.

4. Ustříhneme 3 ks provázku (délka dle vzoru).

5. Provléčeme provázek vyvrtaným otvorem.

6. Posuneme držadlo doprostřed provázku tak, aby byly oba konce stejně dlouhé.

7. Zavážeme 2 uzly z provlečeného provázku na držadle.

8. Napočítáme 6 x 5 ks skořápek pistáciových ořechů.

9. Navlečeme 5 ks skořápek pistáciových ořechů na oba konce provázku.

10. Spojíme oba konce provázku zavázáním 2-3 uzlů (pevně utáhnout).

11. Ustříhneme přebytečné konce provázku.

12. Postup bod č. 6. – 8. a 10. – 12. opakujeme u zbývajících 2 vyvrtaných otvorů.

13. Hotové štěrchalo.

7.3 Stínítko na svíčku

Věková kategorie:

Děti předškolního věku (3+)

Charakteristika výrobku:

Prostřednictvím jednoduchých praktických činností zvládnou tuto techniku děti už i mladšího školního věku. Obzvláště zajímavá je variabilita rozmístění motivů na stínítko a vyjádření vlastního estetického cítění při výběru a použití barev.

Zařazení do ŠVP PV:

Téma: Skřítek Podzim maluje

Podtéma: Na svatého Martina, už nám zima začíná.

Cíl:

Kognitivní – dítě zná význam legendy svatého Martina a zvyků spojených s legendou.

Psychomotorický – rozvoj jemné motoriky. Dítě umí manipulovat s drobnými papírovými tvary a zvládne manipulaci s barvami, které na sklenici aplikuje pomocí houbičky.

Afektivní – dítě umí projevit radost a nadšení ze zvládnuté práce.

Vzdělávací oblast:

Dítě a jeho tělo – zdokonalování dovedností v oblasti jemné motoriky (koordinace ruky a oka).

Dítě a jeho psychika – rozvoj estetického vnímání.

Dítě a společnost – seznamování se světem lidí, kultury a osvojení si základních poznatků o prostředí, v němž dítě žije.

Klíčové kompetence:

Kompetence k učení – při zadané práci dokončí, co započalo.

Kompetence k řešení problémů – známé a opakující se situace se snaží řešit samostatně, náročnější s oporou a pomocí dospělého.

Kompetence sociální a personální – dodržuje dohodnutá a pochopená pravidla a přizpůsobí se jim.

Organizace hodiny:

Motivace: „*Děti, chcete slyšet příběh o dobrosrdečném Martinovi?*“

Dramatizace *legendy* O SVATÉM MARTINOVÍ:

Už je to dávno, co se statečnému rytíři a jeho ženě narodil syn. Z narození svého syna měl rytíř velkou radost a věřil, že i jeho syn bude zdatným válečníkem. Protože uctíval boha války Marta, dal svému synovi jméno Martin.

Když bylo Martinovi dvanáct let, dozvěděl se o křesťanech, lidech, kteří jsou velmi hodní, mají rádi lidi i zvířata na celém světě a jejich tajným znamením je ryba.

(Na žebřinách jsou z gázoviny naaranžované dveře, na nich je přilepený symbol ryby.)

Jednou večer se toulal ulicemi a všiml si domu, nad jehož dveřmi byla do kamene vyryta ryba a z něhož se ozývala hudba.

(Procházíme se po herně, až dojdeme ke dveřím se symbolem ryby.)

Dlouho nerozhodně postával Martin před domem, naslouchal zpěvu a prohlížel si znamení ryby, než se odhodlal vejít dovnitř.

(Stojíme před dveřmi a prohlížíme si rybu.)

Tak se Martin poprvé setkal s lidmi, kteří si získali celé jeho srdce. Chodil za nimi často a jeho srdce se plnilo láskou ke všem lidem i zvířatům.

Podle rozhodnutí svého tatínka se stal vojákem. Po otci Martin zdědil odvahu a po mamince dobré srdce. Jako vojákovi mu však nikdy nebylo veselo. Sílu a odvahu k boji měl, ale jeho srdce bylo prázdné.

Jednou na podzim, když už bylo chladno, dostali vojáci plášť, který měl červenou barvu. Byl teplý a velký, že zakryl i koně.

(Dětem dáme přes ramena šátky.)

Byl chladný listopadový den, foukal ledový vítr, byla velká zima a Martin vjížděl se svými druhy do města Amiensu.

(Děti napodobují jízdu na koni.)

Najednou Martin uviděl choulit se u městské brány polonahého zmrzlého žebráka.

(V rohu herny máme smotanou gázovinu do klubička – žebrák. Děti k němu docválají.)

Nikdo si žebráka nevšiml, pouze Martin. Protože neměl u sebe žádné peníze, ani nic cenného čím by ho mohl obdarovat, stáhl svůj plášť a mečem jej rozřal na dvě poloviny.

(Rozdáme dětem červené papíry A4 a roztrhneme ho na dvě poloviny.)

Martin se sklonil hluboko k žebrákovi a jednu půlku pláště mu daroval.

(Každé dítě se ukloní „u žebráka“ a položí před něj polovinu červeného papíru.)

Zbytek pláště si přehodil zpět na ramena a ujížděl dál.

(Děti ujíždějí na koni po celé herně.)

Příští noc usnul hlubokým spánkem.

(Děti si lehnou na zem, poslouchají, jak to bylo dál.)

Ve spánku slyšel, jak na něj někdo volá: Martine! Kolem něj se najednou rozlilo jasné světlo. Teplá sluneční záře prostoupila do Martinova srdce a už nikdy nevyhasla. Martin od vojáků odešel a od té doby už jen pomáhal všem lidem, kteří jeho pomoc potřebovali.

„Chladná rána nám oznamují, že nastal podzim. Dny se krátí, světla venku ubývá a o to víc musíme pečovat o světýlko v nás. To je to poselství, které nám přinesl Martin – světlo, teplo, lásku a hlavně to, že si lidé mají mezi sebou pomáhat.

A my si vyrobíme stínítko pro světýlko, které nám bude představovat všechny ty dobré skutky.“

Učitelka dětem ukáže vyrobené stínítko na svíčku. Vysvětlí **postup výroby** a všechny děti se mohou pustit do práce. V průběhu činností učitelka dětem radí, jak mají dál postupovat,

chválí je a motivuje. Stínítka všech dětí vystavíme na přehledné místo, aby si je mohly děti lépe prohlédnout.

Časová dotace:

30 min.

Popis činnosti:

Výrobek slouží jako stínítko, do kterého se vkládá čajová svíčka.

Další náměty na využití v praxi:

Sklenice zavřená víčkem může také sloužit jako úschovna různých drobných předmětů (korálky, knoflíky, semena...).

Technika:

Nalepování drobných papírových motivů lepicí hmotou na sklenici. Nanášení barev na sklenici pomocí houbičky výtvarnou technikou tupování. Tvarování a ohýbání drátu.

Materiál:

zavařovací sklenice, papír – vyražené motivy, akrylové barvy, lepicí hmota, drát

Pomůcky a nářadí:

vyrážedla s různými motivy, houbička, misky na barvy, kleště

Připravený materiál a pomůcky:

Pracovní postup:

1. Děti si vyberou vyražené papírové motivy. Pomocí malého kousku lepicí hmoty je přilepí na sklenici.

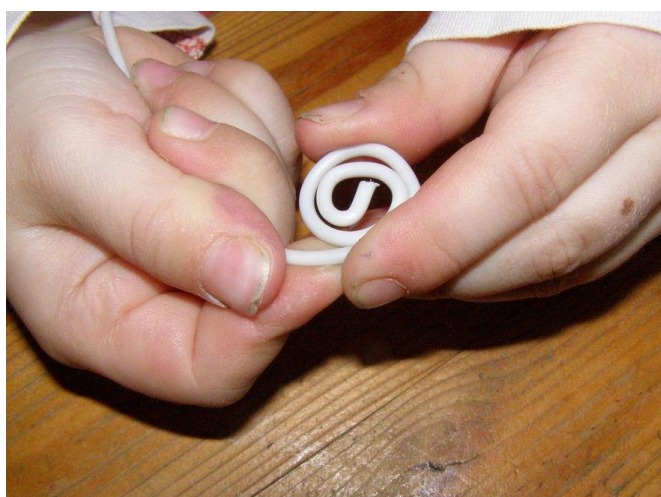
2. Pomocí houbičky způsobem tupování nabarví celou sklenici (i přes papírové motivy).

3. Po zaschnutí odstraníme papírové motivy.

4. Tvarováním a motáním drátu s bužirkou vytvoříme na konci drátu spirály.

5. Obtočíme drát kolem horní hrany sklenice. Křížíme oba konce drátu přes sebe tak, že zůstane 1 konec drátu krátký a druhý dlouhý (k vytvoření ucha stínítka).

6. Provláčeme dlouhý konec drátu přes drát, který je kolem horního okraje sklenice tak, aby vzniklo dlouhé ucho. Křížením konce drátu zpevníme ucho stínidla. (Tato část je pro mladší předškolní děti velice složitá, je potřeba jim pomoci).

7. ...a může se vyrazit pro Martinské světýlko.

7.4 Krabice na poklady

Věková kategorie:

Děti předškolního věku (4 +)

Charakteristika výrobku:

Přestože je tato technika náročná na čas, je u dětí velice oblíbená. Děti mohou ztvárnit na krabici své představy pomocí jednoduchých praktických činností s odpadním materiálem. Mokrý papír s lepidlem svou fantazií formují do konkrétního tvaru. Po několika dnech, až je aplikace na krabici úplně suchá, ji dotvoří dle barevných možností akrylovými barvami.

Zařazení do ŠVP PV:

Téma: Ledové království

Podtéma: Krabice plná pokladů

Cíl:

Kognitivní – dítě ví, že „poklad“ nemusí být jen hmotné věci, ale i zdraví, rodiče, kamarádi...

Psychomotorický – rozvoj jemné motoriky. Dítě umí vytvarovat pomocí mokrých kousků papíru s lepidlem svou představu do konkrétního tvaru.

Afektivní – dítě v sobě dokáže probudit chuť vyrobit si krabici na vlastní poklady.

Vzdělávací oblast:

Dítě a jeho tělo – rozvoj pohybových schopností a zdokonalování dovedností v oblasti jemné motoriky (koordinace ruky a oka).

Dítě a jeho psychika – rozvoj tvořivosti, tvořivého sebevyjádření.

Dítě a společnost – rozvoj estetického vkusu.

Klíčové kompetence:

Kompetence k učení – učí se nejen spontánně, ale i vědomě, vyvine úsilí, je schopno dobrat se k výsledkům.

Kompetence k řešení problémů – nebojí se chybovat, pokud nachází pozitivní ocenění nejen za úspěch, ale také za snahu.

Kompetence komunikativní – v běžných situacích komunikuje bez zábran a ostychu s dětmi i s dospělými.

Organizace hodiny:

Motivace: v komunitním kruhu ukáže učitelka dětem krásnou barevnou krabici. Děti mají za úkol uhodnout co je schované uvnitř. Aby to neměly tak těžké, pošle krabici po kroužku, děti si ji vzájemně předávají a mohou si otvorem, který je zboku krabice do něj sáhnout. Tudíž mohou si poklad schovaný uvnitř „prohlédnout“ pouze prostřednictvím hmatu. Nikdo nesmí předmět z tajemné krabice vytáhnout a ani nahlas prozradit co se v krabici asi ukrývá. Až projde krabice rukama všech dětí a vrátí se zpět učitelce, mohou děti nahlas vyslovit, co si myslí, že bylo v krabici ukryto. Nakonec krabici otevřeme a schovaný předmět všem ukážeme. Můžeme jej znovu poslat po kroužku, aby si ho děti prohlédly.

„Chcete si děti vyrobit takovou barevnou krabici? Můžete si do ní schovat různé drobnosti nebo do ní uložit svůj vlastní poklad.“

Učitelka vysvětlí ***postup práce*** a děti se mohou po skupinách pustit do díla. Během trhání papíru na malé kousky s nimi mluví o tom, co všechno mohou na krabici ztvárnit. Podněcuje je k tomu, aby si každý sám vytvořil, co ho napadne. V průběhu dalšího tvoření učitelka děti chválí a některé děti vybízí k samostatnosti při práci. Po několika dnech, až je aplikace na krabici suchá, si ji děti domalují barvami.

Časová dotace:

Výroba krabice na poklady je rozložena do čtrnáctidenního časového harmonogramu.

Popis činnosti:

Krabice na poklady složí k uložení důležitých věcí a pokladů.

Technika:

Zpracování odpadního materiálu – zbytků papíru trháním, smícháním s vodou a tekutým lepidlem na tapety. Ze vzniklé hmoty vyformovat tvar na víko krabice. Akrylovými barvami dotvořit celou krabici.

Materiál:

krabice od bot, zbytky papíru, novin, voda, tekuté lepidlo na tapety, akrylové barvy

Pomůcky a nářadí:

štětec, lator

Připravený materiál a pomůcky:

Pracovní postup:

1. Natrháme kousky papíru, novin.

2. Nalijeme vodu.

3. Nalijeme tekuté lepidlo na tapety.

4. Ze změkklého papíru vytvarujeme na víko krabice svou představu.

5. Po několika dnech, až je aplikace suchá, nabarvíme celou krabici akrylovými barvami.

7.5 Figurka ke stolní hře – „Mimozemšťan“

Věková kategorie:

Děti předškolního věku (3+)

Charakteristika výrobku:

Prostřednictvím modelování a tvarování hmoty do požadovaného tvaru rozvíjíme u dětí nejenom jemnou motoriku prstů, ale také myšlení, fantazii a prostorovou představivost.

Zařazení do ŠVP PV:

Téma: Ledové království

Podtéma: Pojd'te děti, poletíme do vesmíru!

Cíl:

Kognitivní – dítě ví, na jakém principu je založena samotvrdnoucí hmota a jak s modelovací hmotou pracovat.

Psychomotorický – rozvoj jemné motoriky. Dítě dokáže zpracovat a vytvarovat modelovací hmotu do požadovaného tvaru.

Afektivní – dítě v sobě probudí touhu a zároveň i radost, ztvárnit svou vlastní představu.

Vzdělávací oblast:

Dítě a jeho tělo – zdokonalování dovedností a schopností v oblasti jemné motoriky (koordinace ruky a oka).

Dítě a jeho psychika – rozvoj tvořivého myšlení a tvořivého sebevyjádření.

Klíčové kompetence:

Kompetence k učení – soustředěně pozoruje, objevuje, experimentuje a užívá při tom jednoduchých pojmů (názvosloví).

Kompetence k řešení problémů – hledá různé možnosti a varianty – vlastní, originální nápad.

Kompetence sociální a personální – umí vytvořit svůj názor a vyjádřit jej.

Organizace hodiny:

Motivace: V komunitním kruhu si s dětmi povídáme o vesmíru, o kosmonautech. O tom, zda už někdo z dětí byl na výletě na Neznámé planetě. Jaké to tam asi je. Zda se tam můžeme s někým potkat. Pokud ano, tak jak asi vypadá?

„Děti, víte co? My se tam poletíme podívat!“

Hra:

LETÍME DO VESMÍRU!

Děti rozdělíme do 3 – 4 skupin. Jedno dítě představuje raketu, ostatní děti jsou kosmonauti, kteří cestují raketou na Neznámou planetu. Dítěti, které představuje raketu, uvážeme do pasu šátek (opasek) na kterém je přivázáno několik provázků (dle počtu kosmonautů). Kosmonauti si sednou na zem kolem rakety a chytanou se za ruce.

Při startování si říkáme:

báseň:

VESMÍR

Startujeme co by dup,

letíme, už ani muk.

Vesmírem fičíme,

galaxie míváme.

Pozor! Nikdo ať nelení.

Je tu první přistání!

Po odříkání básně se musí všichni kosmonauti pevně připoutat k raketě, aby neuletěli. K tomu nám poslouží provázky z rakety. Děti si vzájemně pomáhají. Po té můžeme chodit po okolí rakety a zkoumat povrch Neznámé planety (po zemi mohou být např. papírové a alobalové koule, papírová kolečka různých barev, kousky alobalu...). Protože je poslání kosmonautů docela náročná a vyčerpávající práce, je důležité, si chvíli odpočinout a načerpat nové síly. Kosmonauti i rakety si lehnou na zem a zavřou oči – relaxují a při tom si představují, jak asi vypadá mimozemšťan, kterého mohou potkat na měsíci.

„Tak co děti, potkal každý svého mimozemšťana? Tak pojďte, ukážete mi, jak vypadali.“

Všechny děti si sednou ke stolkům, kde jim učitelka řekne, jak mohou mimozemšťana vyrobit. Vysvětlí jim **pracovní postup** výroby figurky, ale figurku záměrně neukáže, aby děti „neopisovaly“. Při této činnosti je důležité, aby každý pochopil postup výroby a při modelování a tvoření využil svou fantazii a představivost. Po dokončení dáme figurky na podložku uschnout a všechny děti si prohlédnou výtvořky svých kamarádů. Během pracovních činností a po skončení dbáme, aby si každé dítě po sobě uklidilo své pracovní místo.

Časová dotace:

30 min.

Popis činnosti:

Postavička Mimozemšťana slouží jako figurka ke stolním hrám.

Další náměty na využití v praxi:

Vymyslet jména mimozemšťanů. Figurku použít na smyslovou hru „Kam se schoval mimozemšťan“ – rozvoj zrakového vnímání. K procvičování matematických představ.

Technika:

Hnětení, modelování, přidávání, ubírání, stlačování, ohýbání samotvrdnoucí modelovací hmoty do požadovaného tvaru. Pomocí tvořítek vyrytí požadovaného vzoru do modelovací hmoty. Dotvoření figurek pomocí vtlačování barevných skleněných korálek.

Materiál:

modelovací samotvrdnoucí hmota, párátko, korálky různých velikostí a barev

Pomůcky a nářadí:

příborový nůž, plastová tvořítka, párátka

Připravený materiál a pomůcky:

Pracovní postup:

1. Hnětíme modelovací hmotu tak, aby byla vláčná a tvárná.

2. Vymodelujeme tvar těla a hlavy z modelovací hmoty.

3. Spojíme tělo a hlavu pomocí párátko.

4. Hlavu a tělo dozdobíme barevnými korálky.

5. Do těla v místě rukou zapíchneme párátko.

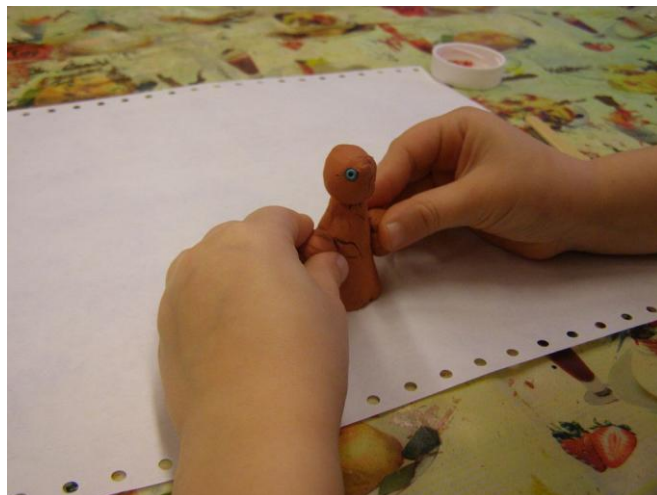

6. Z modelovací hmoty vytvarujeme 2 ruce, které napícheme na párátko.

7. Figurku dotvarujeme.

8. Figurku dozdobíme korálky a různými vzory.

7.6 Stolní hra – „Na neznámé planetě“

Věková kategorie:

Děti předškolního věku (5+)

Charakteristika výrobku:

Vytvoření stolní deskové hry je vhodná činnost pro děti předškolního věku, kdy jsou schopné prostřednictvím spolupráce a tolerance se vzájemně domluvit na konečném vzhledu výrobku a postupu práce.

V průběhu zpracování výrobku si děti procvičují strategické myšlení, toleranci, vzájemnou spolupráci. Rozvíjí fantazii, představivost a kreativitu. Taktéž si zdokonalují jemnou motoriku při práci s papírem, alobalem či drátem.

Zařazení do ŠVP PV:

Téma: Ledové království

Podtéma: Pojd'te děti, poletíme do vesmíru!

Cíl:

Kognitivní – dítě dokáže vymyslet plán – strategii hry a své představy umí ztvárnit i prezentovat.

Psychomotorický – rozvoj jemné motoriky. Dítě dovede nůžkami vystříhnout předkreslený tvar.

Afektivní – dítě v sobě probudí touhu, vymyslet svou vlastní stolní hru.

Vzdělávací oblast:

Dítě a jeho tělo – osvojení si praktických dovedností.

Dítě a jeho psychika – rozvoj tvořivého myšlení, sebevyjádření. Posílení přirozených poznávacích citů – zájmu.

Dítě a ten druhý – rozvoj kooperativních dovedností.

Klíčové kompetence:

Kompetence k učení – poznává, že se může mnohému naučit, raduje se z toho, co samo dokázalo zvládnout.

Kompetence k řešení problémů – spontánně vymýšlí nová řešení problémů a situací.

Kompetence sociální a personální – ve skupině se dokáže prosadit ale i podřídí, při společných činnostech se domlouvá a spolupracuje.

Kompetence činnostní a občanské – jde za svým záměrem, ale také dokáže měnit cesty a přizpůsobovat se daným okolnostem.

Organizace hodiny:

Motivace: navazujeme na předchozí den, kdy jsme si s dětmi povídali o vesmíru, kosmonautech, mimozemšťanech. Zeptáme se dětí, zda se chtějí i dnes proletět na Neznámou planetu. I dnešní den si zahrajeme *hru*: LETÍME DO VESMÍRU!

báseň:

VESMÍR

Startujeme co by dup,

letíme, už ani muk.

Vesmírem fičíme,

galaxie míváme.

Pozor! Nikdo ať nelení.

Je tu druhé přistání! (*měníme počet přistání: první, druhé, třetí...*)

Po přistání na Neznámé planetě dostanou kosmonauti velký úkol: Přivést z výletu z Neznámé planety vzorky. Děti sbírají papírová kolečka, papírové koule, kousky alobalu...

„Tak co? Jaké to tam bylo a co jste přivezli? Víte co děti, zkuste mi tu Neznámou planetu vytvořit.“

Učitelka vysvětlí **plán pracovní činnosti**, kdy je nutné, se předem domluvit, jaká budou pravidla hry. Taktéž ujasní svou základní představu o vzhledu a realizaci hry. Děti pracují ve skupinách, ve kterých se vzájemně domlouvají a spolupracují. Během tvoření dětí je učitelka neustále k dispozici pro řešení nepředvídatelných situací. V průběhu realizace stolní hry učitelka děti podněcuje a motivuje. Na samotném konci je největší odměnou to, že si hru mohou děti zahrát.

Časová dotace:

1,5 hod.

Popis činnosti:

Děti mohou hrát deskovou stolní hru a využít při ní své vyrobené figurky z předcházejícího dne. Během herní činnosti prohlubují kamarádké vztahy, procvičují matematické představy.

Další náměty na využití v praxi:

Dekorace – povrch Neznámé planety.

Technika:

Po předchozí domluvě o konečném vzhledu deskové hry (při práci ve skupině) rozvíjíme u dětí praktické dovednosti jako např. vystřihování předkreslených tvarů na papír, tvarování alobalu, lepení jednotlivých částí na kartovou desku, formování drátu do požadovaného tvaru – obalování alobalem.

Materiál:

tvrdý karton, alobal, drát, papír, plastelína

Pomůcky a nářadí:

nůžky, lepidlo, kleště, tužka, plastové kolečko (na obkreslení tvaru)

Připravený materiál:

Pracovní postup:

1. Předkreslíme a vystříháme barevná papírová kolečka.

2. Zmačkáme papír a nalepíme jej na kartón, který tvoří základ deskové hry.

3. Vytvarujeme alobal a přilepíme jej pomocí lepidla ke kartonu.

4. Nalepíme barevná papírová kolečka, která představují trasu hry. Děti měly na výběr ze dvou rozdílných barev. Pro základní trasu si vybraly papírová kolečka zelené barvy. Kolečka červené barvy představují místo, které figurku vrací zpět na start hry.

5. Vystříhneme a poté i nalepíme symbol z rozdílně barevného papíru, který bude značit cíl hry.

6. Naznačíme fixem směr hry pomocí jednoduchého symbolu šipky.

O několik dní později se děti rozhodly stolní hru „Na neznámé planetě“ vylepšit. Pomocí drátu, který vytvarovaly do požadovaného tvaru, a alobalu ztvárnily stromy.

7. Ohneme konce drátu. Křížíme a tvarujeme drát, který představuje strom.

8. Obalíme vytvarovaný strom z drátu alobalem.

9. Nalepíme kus plastelíny na karton na místo, kde bude umístěný strom.

10. Překryjeme místo s plastelínou alobalem.

11. Zapíchneme drátěný strom do plastelíny.

12. A hra může začít!

7.7 Kniha

Věková kategorie:

Děti předškolního věku (3+)

Charakteristika výrobku:

Z hlediska použití přírodního a odpadového materiálu je tento výrobek lehce dostupný a finančně nenáročný. Přestože je technika náročná na čas, patří tato praktická aktivita u dětí k zajímavým a velice oblíbeným činnostem.

Zařazení do ŠVP PV:

Téma: Jaro dělá pokusy

Podtéma: Kniha je studnicí moudrosti

Cíl:

Kognitivní – dítě ví, k čemu slouží kniha a jak se s knihami zachází.

Psychomotorický – rozvoj jemné motoriky. Dítě umí vyrobit list ručního papíru, provléknout provázek drobnými otvory, zavázat suk a navléknout na provaz korálky.

Afektivní – dítě umí projevit nadšení a spokojenost při vyrábění vlastní knihy.

Vzdělávací oblast:

Dítě a jeho tělo – rozvoj a zdokonalování dovedností v oblasti jemné motoriky (koordinace ruky a oka).

Dítě a jeho psychika – poznávání sebe sama, rozvoj pozitivních citů ve vztahu k sobě (získání sebevědomí, sebedůvěry, osobní spokojenosti).

Dítě a svět – vytváření elementárního povědomí o širším přírodním, kulturním i technickém prostředí, o jejich rozmanitosti, vývoji a neustálých proměnách.

Klíčové kompetence:

Kompetence k učení – soustředěně pozoruje, zkoumá, všímá si souvislostí a užívá při tom jednoduchých pojmů.

Kompetence k řešení problémů – problémy řeší na základě bezprostřední zkušenosti.

Kompetence komunikativní – samostatně vyjadřuje své myšlenky.

Kompetence činnosti a občanské – ví, že není jedno, v jakém prostředí žije, uvědomuje si, že se svým chováním na něm podílí a že je může ovlivnit.

Organizace hodiny:

Motivace: v komunitním kruhu si s dětmi povídáme o tom, k čemu nám složí knihy, jak se ke knihám chovat a kde se můžeme s knihami setkat. V průběhu povídání učitelka dětem představuje jednotlivé druhy knih: pro děti a pro dospělé. Děti si knihy prohlíží a snaží se přijít na to, v čem jsou knihy rozdílné.

Taktéž dětem vysvětlíme význam slov „Kniha je studnicí moudrosti“ a proč je pro nás tak důležitá.

báseň:

Knihář knihu sváže, pro koho?

No pro čtenáře.

Ilustrátor maluje,

spisovatel spisuje.

„Děti, myslíte si, že bychom dovedli vyrobit knihu? Ano, vím, že je to dost složité a taky velice časově náročné. Myslím si ale, že pokud se budeme snažit a budeme dostatečně trpěliví a pilní, knihu určitě zvládneme.“

Nejprve učitelka dětem ukáže, jak kniha, kterou si děti vyrobí, vypadá a popíše **pracovní postup**, který je sice zdlouhavý, ale pro děti velice zajímavý a lákavý. Měla by dětem připomenout, že na výrobu knihy je potřeba spoustu času, takže si tento týden vyrobí pouze vrchní stránku a po víkendu budou moct knihu už svázat. První den, kdy je nutné natrhat papír, který je potřeba k následné činnosti, pracují děti po skupinách. Další den, po přípravě papírové kaše učitelkou, pracují starší děti samostatně a mladším dětem, pokud je potřeba, učitelka pomáhá. Po víkendu, až jsou jednotlivé listy papíru usušené, si děti sváží a dotvoří svou vlastní knihu.

Časová dotace:

Výroba knihy je rozvržena do dvoutýdenního časového harmonogramu.

Popis činnosti:

Do vyrobené knihy si mohou děti malovat či ztvárnit vlastní pohádku.

Další náměty na využití v praxi:

Kniha může sloužit jako album na fotografie, herbář květin či jako památníček, ve kterém mohou mít děti zvěčněné své vzpomínky na kamarády z mateřské školy.

Technika:

Prostřednictvím řemesla „výroba ručního papíru“ zpracování odpadního a přírodního materiálu. Provlékání provázku malými otvory, vázání uzlů a navlékání korálek na provázek.

Materiál:

zbytky papíru, voda, nasušené květy růží, tvrdý papír, tuhé lepidlo, provázek, korálky s větším otvorem

Pomůcky a nářadí:

rám na ruční papír, lavor, ruční mixér, ručníky, netex, dírkovačka, nůžky, látkový hadřík

Připravený materiál a pomůcky:

Pracovní postup:

1. Natrháme zbytky papíru.

2. Nalijeme vodu a necháme papír nasáknout vodou do druhého dne.

3. Rozmixujeme nasáklý papír na kašovitou papírovou hmotu.

4. Přilijeme vodu a vsypeme usušené květy do papírové hmoty.

5. Přelijeme hmotu do většího lavoru, aby se v něm dalo manipulovat s rámy. Na spodní rám se síťovinou položíme vrchní rám. Ponoříme rámy do lavoru tak, aby bylo možné pohybem od sebe nabrat rovnoměrně na síto papírovou hmotu.

6. Necháme okapat přebytečnou vodu.

7. Odděláme horní rám.

8. Na připravenou podložku s ručníkem a netem položíme rám s papírovou hmotou.

9. Pomocí látkového hadříku odstraníme přebytečnou vodu.

10. Opatrně sundáme spodní rám.

11. Přikryjeme mokrý list ručního papíru netexem.

12. Překryjeme starým ručníkem, zatížíme a dáme uschnout.

13. Druhý den odděláme zátěž a necháme na vzduchu volně uschnout. Až jsou listy ručního papíru suché, opět na ně dáme zátěž, aby se listy vyrovnaly.

Připravíme:

Tvrdé papíry velikosti A5. Na jednom konci tvrdého papíru prorazíme dvě díry pomocí děrovačky. Nastříháme provázky.

14. Napočítáme 10 listů tvrdého papíru formátu A5. Nalepíme 1 list tvrdého papíru pomocí tuhého lepidla na list ručního papíru.

15. Svážeme tvrdý papír pomocí provléknutí provázku dírkami.

16. Proděravíme ruční papíru dle dírek tvrdého papíru pomocí nůžek.

17. Provlékneme provázek i vrchním listem s ručním papírem.

18. Zavážeme dva uzly na provázku.

19. Navlékneme korálky na konce provázků.

20. Zavážeme zdvojený uzel na konci provázku.

21. Ustříhneme přebytečný konec provázku.

22. Hotová kniha.

7.8 Hodiny

Věková kategorie:

Děti předškolního věku (5 +)

Charakteristika výrobku:

Prostřednictvím zpracování různých druhů materiálů a rozmanitých praktických činností, rozvíjíme u dětí předškolního věku jemnou motoriku (koordinaci oko – ruka), matematické představy a jejich fantazii. Přestože patří výroba hodin ke složitějším praktickým činnostem určeným spíše dětem staršího předškolního věku, její výsledek stojí za to. Během zpracování výrobku se děti seznámí s novými pracovními pomůckami, jako jsou smirkový papír, ruční vrtačka a svěrák. Je nezbytné si připomenout bezpečnost práce.

Zařazení do ŠVP PV:

Téma: Jaro dělá pokusy

Podtéma: Naše nové hodiny, bijí čtyři hodiny

Cíl:

Kognitivní – dítě zná význam a funkci hodin.

Psychomotorický – rozvoj jemné motoriky. Dítě dovede pracovat se štětcem a barvami, dle předlohy napíše číslice na ciferník, je schopné našroubovat matici na šroubek.

Afektivní – dítě se dokáže radovat ze zvládnuté práce.

Vzdělávací oblast:

Dítě a jeho tělo – osvojení si přiměřených praktických dovedností.

Dítě a jeho psychika – poznávání sebe sama, rozvoj pozitivních citů ve vztahu k sobě (uvědomění si vlastní identity, získání sebevědomí, sebedůvěry, osobní spokojenosti).

Dítě a svět – vytvoření povědomí o vlastní sounáležitosti se světem, s lidmi a společností.

Klíčové kompetence:

Kompetence k učení – má elementární poznatky o světě lidí.

Kompetence k řešení problémů – při řešení myšlenkových i praktických problémů užívá logických, matematických i empirických postupů.

Kompetence sociální a personální – dětským způsobem projevuje citlivost a ohleduplnost k druhým, rozpozná nevhodné chování.

Kompetence činnostní a občanské – chápe, že zájem o to, co se kolem děje, činnost, pracovitost a podnikavost jsou přínosem a že naopak lhostejnost, nevšímavost, pohodlnost a nízká aktivita mají svoje nepříznivé důsledky.

Organizace hodiny:

Motivace: v komunitním kruhu přečte učitelka dětem *pohádku* o Křemílkovi a Vochoomůrkovi: „JAK MĚLI HODINY SE ZLOU KUKAČKOU“

Jednou Vochoomůrka chodil kolem chaloupky, na chvíli se zastavil, a zas chodil kolem chaloupky.

„Co to děláš?“ povídá Křemílek.

„Vymyslím hodiny s kukačkou,“ řekl Vochoomůrka.

Když to vymyslel, šli do lesa a porazili borovici, co v ní měla doupe veverka. Z borovice uřízli špalík s dírou, kudy veverka vycházela.

Doma pověsili ke špalíku dvě závaží ze šišek a kyvadlo z jahody. Ciferník namalovali sluníčkovou barvou a ručičky byly z jedlových ratolístek. Nahoru přidělali vrátka pro kukačku.

„Kukačka je ze všeho nejdůležitější,“ řekl Vochoomůrka.

Lepil kukačku z prkýnek a pírek, a nějak mu to nešlo. Byl proto samé kruciš.

„Krucíš, to bych se na to podíval, abych nesvedl obyčejnou kukačku, kruciš!“

V tom jako by se mu kukačka sama vyloupila z prstů. Usadili ji do hodin, spustili kyvadlo a čekali, až jim kukačka zakuká čtvrt. A ona vyběhla z vrátek a zavolala: „Krucíš!“

V půl vyskočila z vrátek a křikla:

„Krucíš, krucíš!“

„To máš z toho krucišování při práci,“ povídá Vochomůrkovi Křemílek.

Na tři čtvrtě už nečekali.

„Musíme se na ni uradit,“ řekl Křemílek a odvedl Vochomůrku ze světnice, aby je kukačka neslyšela.

Hodiny šly, kyvadlo se kývalo. Ve tři čtvrtě se rozskočila vrátka, vyběhne z nich kukačka a rovnou spustí:

„Krucíš, krucíš, krucíš!“

Jenže nikdo jí na to neřek ani slovo. Kukačka vyletěla z hodin a rozhlíží se po Křemílkovi s Vochomůrkou. A oni na dvorku kovají železnou petlici.

„Krucíš...“ řekla kukačka, i když zrovna nebyla na řadě žádná hodina.

Potom se kukačka zamyšleně drbala za ouškem a nakonec na Křemílka s Vochomůrkou zahrozila pařátkem. Ti dva ukovali petlici a zkoušejí k ní zámek.

Kukačka už na nic nečekala. Začala poletovat po světnici, kudy lítala, tudy lítala. A všude chvilku poseděla. U hrnců na peci, u rendlíků, u hrnečků na polici a taky v almárce. Pak řekla:

„Krucíš, teď vy dva něco uvidíte!“

Vrátila se do hodin a silně za sebou přirazila vrátka.

Za chvíli přišli ze dvorka Křemílek s Vochomůrkou. Jakoby nic se přitočili k hodinám a přibili přes vrátka petlici. Do očka přivěsili zámek. Potom se dívali, co bude dál.

Hodiny jdou, kyvadlo se kývá.

Zrovna docházela dvanáctá. A bylo dvanáct, v hodinách jen hrklo – ale víc nic.

„Už nekrucišuje!“ málem zazpíval Vochomůrka.

„Je od ní pokoj, od kukačky,“ řekl Křemílek.

A protože bylo poledne, řekli si, že se naobědvají.

„Nejdřív bych sněd trochu polívky,“ povídá Křemílek a Vochomůrka nese na stůl hrnec.

Jenže když Křemílek odkryl pokličku, vykroukla z hrnce mladá kukačka a povídá:

„Krucíš.“

V každém hrnečku sedí kukačka, kukačka si hová v každém rendlíku, pár jich vyletělo z almárky. A všechny:

„Krucíš!“

Na víc Křemílek s Vochomůrkou nečekali. Odešli z pařezové chaloupky a smutně za sebou zavřeli dveře.

Na pasece potkali lesní kočku Týnu. Nejdřív se na ně naježila, ale potom povídá:

„Asi vás něco trápí.“

„Asi sto krustovaných kukaček z hodin,“ řekl Křemílek.

A Vochomůrka hned:

„Ty bys nám mohla pomoci, Týno. Ty jsi přece na ptáky odbornice.“

„Kdepak,“ řekla Týna, „s tím nechci nic mít. Já jsem kočka přirozená, kdežto ty kukačky jsou hodinové. Na ty živá kočka neplatí.“

„To ti tedy pěkně děkujeme,“ povídá smutně Vochomůrka.

„Moc pěkně ti děkujeme za tu dobrou radu,“ vesele řekl Křemílek, popadl Vochomůrku za ruku a rozběhl se s ním zpátky do chaloupky.

Doma Křemílek rozhrábl ohniště a našel si černý uhlík. Tím uhlíkem nakreslil na zeď černého kocoura. Sotva kukačky zahlídly uhlíkového kocoura, řekly:

„Krucíš...“

A uletěly.

„Zkusíme si děti také vyrobit své hodiny? A víte co? My si je zrovna vyrobíme s hodnou kukačkou, protože kde bychom sháněli kocoura?“

Děti si hodiny prohlédnou, vyzkouší, jak fungují. **Postup práce** vysvětluje učitelka postupně, protože je docela složitý a náročný. Jednotlivé pracovní činnosti jsou rozvrženy do celého týdne. Většinou pracují děti po skupinách. Při prepisování čísel na ciferník pracují individuálně dle předlohy a pokynů učitelky. Taktéž praktické činnosti s ruční vrtačkou vyžadují práci dětí dle přesných pracovních pokynů. Je nezbytné připomenout zvýšenou bezpečnost a opatrnost při práci. Během jednotlivých aktivit učitelka děti stále motivuje, podněcuje a chválí.

V průběhu týdne si děti prohlíží své výtvary a vzájemně i výtvary svých kamarádů. Ale na konci týdne je už možné vyrobené hodiny i vyzkoušet.

Časová dotace:

Výroba hodin je rozložena do týdenního časového harmonogramu.

Popis činnosti:

Pomocí vyrobených hodin je možné s dětmi procvičovat čas.

Další náměty na využití v praxi:

Dekorace do dětského pokoje.

Technika:

Pomocí štětce barvení akrylovými barvami. Opracování povrchu rozřezané dřevěné lékařské lopatky smirkovým papírem. Namalování, vybarvení pastelkami a vystřížení kukačky. Nalepení požadovaných detailů na hodiny (dřevěných geometrických tvarů, papírové kukačky, peříčka, ciferníku). Překreslení číslic dle předlohy na ciferník. Provrtání otvorů do ručiček hodin ruční vrtačkou. Sestavení a spojení jednotlivých dílů hodin pomocí šroubku, podložek a matic. Zaroubení a utažení matic pomocí ručního klíče.

Materiál:

Tvar hodin z tvrdého kartonu, gramofonová deska, akrylové barvy, lékařská dřevěná lopatka, lepidlo Herkules, tuhé lepidlo, tvrdý papír, dřevěné geometrické tvary, šroubek, kovové podložky, matice, peří

Pomůcky a nářadí:

Štětec, kelímek na barvu, smirkový papír (nejlépe připevněný na dřívku), černý a bílý lihový širší fix, pastelky, nůžky, hřebík, dřevěné prkýnko, kladivo, ruční klíč (k utahování matic), ruční vrtačka, svěrák

Připravíme:

- smirkový papír připevníme na dřívko
- vyřežeme (vystříhneme) tvar hodin z tvrdého kartonu
- rozřežeme lékařskou dřevěnou lopatku v poměru tak, aby vznikla malá a velká ručička hodin

Připravený materiál a pomůcky:

Pracovní postup:

1. Natřeme starou gramofonovou desku akrylovou barvou.

2. Vybereme dřevěné geometrické tvary, rozvrhneme a pomocí lepidla Herkules nalepíme na podklad hodin.

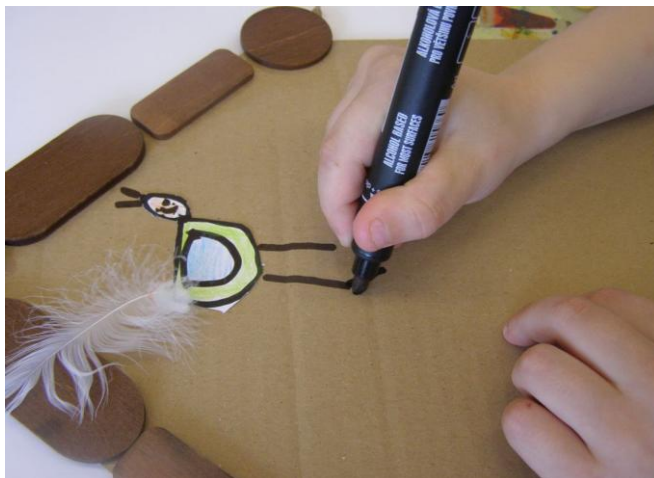
3. Namalujeme fixem kukačky, vystříháme nůžkami a vymalujeme pastelkami.

4. Nalepíme papírovou kukačku do horní části hodin.

5. Přilepíme peříčko na místo ocásku pomocí lepidla Herkules a domalujeme fixem detaily kukačky.

6. Přepíšeme číslice na ciferník dle předlohy. (Začíná se číslicí 12, 6, 3 a 9. Až poté píšeme ostatní číslice.)

7. Natřeme ciferník lepidlem Herkules.

8. Přilepíme na hodiny. Je nutné přilepit ciferník tak, aby číslice 12 byla nahoře uprostřed.

9. Opracujeme povrch rozřezané dřevěné lékařské lopatky smirkovým papírem.

10. Provtáme díry ruční vrtačkou do dřevěného kolečka a malé i velké hodinové ručičky.

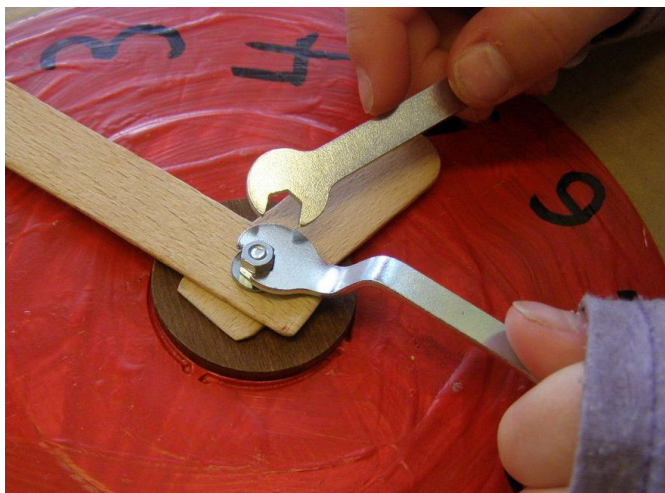
11. Následující den po uschnutí přilepeného ciferníku pomocí hřebíku a kladiva vytvoříme otvor uprostřed ciferníku skrz hodiny. (Nezapomeneme dát pod hodiny dřevěné prkýnko).

12. Navlékneme na šroubek podložku, prostrčíme ji zespodu skrz hodiny, navlékneme dřevěné kolečko s otvorem, malou hodinovou ručičku, velkou hodinovou ručičku, podložku a matici, kterou zašroubujeme napevno tak, aby bylo možné otáčet ručičkami hodin.

13. Navlékneme druhou – horní matici, zašroubujeme a utáhneme ji pomocí ručního klíče.

14. Hotové hodiny.

7.9 Lodička

Věková kategorie:

Děti předškolního věku (5+)

Charakteristika výrobku:

Protože výroba lodičky patří k praktickým činnostem složitějším a časově náročnějším, je vhodné ji využít u starších dětí předškolního věku. Způsob tvoření je tak rozmanitý, že si děti procvičí a zdokonalí nejenom jemnou motoriku prstů, ale také estetické cítění při kombinování barev. Při této činnosti si také děti osvojí práci s ruční vrtačkou a smirkovým papírem, kdy dětem nezapomeneme připomenout bezpečnost práce.

Zařazení do ŠVP PV:

Téma: Sluníčko, sluníčko, popojdi maličko

Podtéma: Po proudu do dále, loďky se vydaly.

Cíl:

Kognitivní – dítě pozná potok, moře, jezero.

Psychomotorický – rozvoj jemné motoriky. Dítě umí zacházet s barvami a štětcem, dovede zavázat provázek na uzel.

Afektivní – dítě se umí radovat ze zvládnuté práce a jejího konečného výsledku.

Vzdělávací oblast:

Dítě a jeho tělo – osvojení si věku přiměřených praktických dovedností.

Dítě a jeho psychika – rozvoj schopnosti sebeovládání.

Dítě a svět – vytváření elementárního povědomí o širším přírodním prostředí a o jeho rozmanitosti.

Klíčové kompetence:

Kompetence k učení – chce porozumět věcem, jevům a dějům, které kolem sebe vidí.

Kompetence k řešení problémů – řeší problémy, na které stačí samostatně, náročnější s oporou dospělého.

Kompetence sociální a personální – uvědomuje si, že za sebe i své jednání odpovídá a nese důsledky.

Kompetence činnostní a občanské – dbá na osobní zdraví a bezpečí svoje i druhých, chová se odpovědně s ohledem na zdravé a bezpečné okolní prostředí.

Organizace hodiny:

Motivace: v komunitním kruhu si povídá učitelka s dětmi o lodích. Zda už někdo z dětí plul na lodi, jak se při tom cítil, kde na lodi pluli – zda na moři, řece, jezeru. V encyklopediích si s dětmi ukážeme různé druhy lodí.

„Děti, já jsem vám také přinesla ukázat moji lodičku, kterou si vyrobil můj syn. Poznáte, jak se lodička jmenuje? Ano, je to plachetnice. Plachetnice se jí říká proto, že má velkou plachtu, která lodce pomáhá měnit směr.“

Hra:

NA LODĚ V MLZE

Děti si stoupnou do kruhu. Jedno dítě stojí uprostřed a představuje loď, která pluje za velké bouře při mlze. Dítěti zavážeme oči šátkem. Jedno dítě z kruhu představuje maják, který cinkáním do zvonečku dává najevo, na kterém místě stojí.

Protože je na moři opravdu velká a silná bouře, dítě, které představuje loď (se zavázanýma očima) uprostřed kruhu několikrát zatočíme. Poté by mělo dítě představující maják začít cinkat na zvoneček. Úkolem lodi je prostřednictvím sluchu najít a doplout k majáku.

Báseň:

LOŤKA

Po proudu do dáli,

lodky se vydaly.

Jenom ta nejmenší

na břehu otali.

Bojí se parníků,

řzaloku, vodníků.

Raději zůstane

na nařem rybníku.

Pracovní postup vysvětluje učitelka postupně dle jednotlivých činností. Plachtu z hedvábného řatku si děti vyrobí po skupinách, dále na výrobě lodičky děti pracují po dvojicích. Vzhledem k náročnosti praktických dovedností učitelka dětem dává více časového prostoru a pomáhá jim. V průběhu celého tvoření vřechny děti chválí a podněcuje. Při práci s ruční vrtačkou pracují děti jednotlivé za pomoci učitelky. Je nutné dbát zvyřene bezpečnosti při práci. Taktěř nezapomeneme dětem připomenout uklid svého pracovního místa po skončení činnosti. V průběhu dvou týdnů si mohou děti vzajemne prohlıřet vřechny pestrobarevne lodičky.

asova dotace:

Výroba lodičky je rozlořena do dvoutyddenniho časového harmonogramu.

Popis innosti:

Lodička slouři jako hračka ke hře ve vodě.

Dalři náměty na vyuřiti v praxi:

Jako dekorace do detřského pokojíku.

Technika:

Zpracování prirodniho materiálu a batikovaneho hedvábného řatku prostřednictvim praktických činností dětí předřkolniho věku. Vyvrtání děr do klacíků, do kůry. Opracování povrchu dřeva, vyvrtání děr a nasledne zaiřřteni smirkovým papírem. Spojení klacíků pomocí

provázku. Připevnění plachty na stěžeň z klacíku pomocí jehly s nití a několika uzlů. Přilepení stěžně z klacíku na trup lodi z kůry pomocí lepidla Herkules.

Materiál:

hedvábný šátek, barvy na hedvábí, voda, kůra stromu, klacíky, silnější provázek, rezný provázek, lepidlo Herkules, korálky

Pomůcky a nářadí:

štetec, lavor, ruční vrtačka, svěrák, smirkový papír (nejlépe připevněný na dřívku), jehla s tupou špičkou, nůžky, žehlička

Připravíme:

- smirkový papír připevníme na dřívko
- klacíky (nařezané) dlouhé 35cm, 40cm
- delší klacík na jednom konci seřízneme do špičky
- žehlením zafixujeme batikovaný šátek

Připravený materiál a pomůcky:

Pracovní postup:

1. Ustříhneme přešitý štítek na hedvábném šátku.

2. Namočíme hedvábný šátek do vody.

3. Natvarujeme mokrý šátek na podložku.

4. Zapouštíme barvy na hedvábí.

5. Po 24h už může učitelka barvy na šátku zafixovat pomocí žehličky.

6. Provrtáme díry na klacíkách (stěžeň a ráhno).

7. Provrtáme díry do trupu lodi.

8. Začistíme provrtané díry na klacících, opracujeme drsné hrany klacíku pomocí smirkového papíru.

9. Přehneme šátek v místě úhlopříčky na polovinu, přiložíme ke stěžni a ráhnu a naměříme místa překřížení.

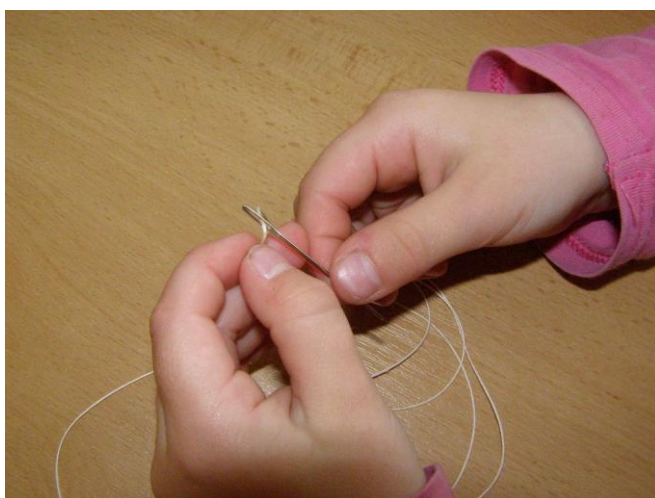
10. Spojíme stěžeň a ráhno pomocí provázku.

11. Ustříháme přebytečné konce provázku.

12. Navlečeme rezný provázek do ouška jehly.

13. Propíchneme složený šátek (v cípu) a pomocí uzlů zasukujeme rezný provázek.

14. Vedeme provázek úhlopříčkou složeného šátku, na druhém konci úhlopříčky v cípu šátek propíchneme jehlou a opět rezný provázek pomocí několika uzlů zasukujeme.

15. Vyvlékne jehlu z provázku a provázek provlékneme otvorem ve stěžni.

16. Přivážeme cíp šátku pomocí několika uzlů ke stěžni.

17. Na druhém konci cípu šátku provlékneme konec provázku otvorem v ráhnu. (dle obrázku u č. 15.)

18. Přivážeme cíp šátku pomocí několika uzlů k ráhnu. (dle obrázku u č. 16.)

19. Navlékneme rezné nitě do ouška jehly a propíchneme šátek v posledním cípu.

20. Pomocí uzlíků zasukujeme provázek k cípu. Přivážeme cíp šátku k místu překřížení stěžně a ráhna.

21. Přivážeme provázek pomocí uzlu do horní části stěžně.

22. Navlékneme na provázek barevné korálky, konce provázku zasukujeme. Ustříháme přebytečné konce provázků.

23. Do otvoru v trupu lodi dáme lepidlo Herkules a zasuneme do něj stěžň.

24. Hotová lodička.

7.10 Obal na sešit

Věková kategorie:

Děti předškolního věku (3+)

Charakteristika výrobku:

Aplikace na obalu sešitu je vytvořena jednoduchou a přesto velice zajímavou technikou „batikování“ papíru, kterou velice snadno zvládnou i mladší děti. Své estetické cítění a vnímání barev mohou vyjádřit výběrem barev pro danou techniku.

Zařazení do ŠVP PV:

Téma: Sluníčko, sluníčko, popojdi maličko.

Podtéma: Hurá, po prázdninách budu školákem!

Cíl:

Kognitivní – dítě ví, že si musí své věci poznat a dávat na ně pozor.

Psychomotorický – rozvoj jemné motoriky. Dítě dovede správně zacházet s anilínovými barvami a tuhým lepidlem. Dovede vystříhnout nůžkami požadovaný tvar.

Afektivní – dítě dokáže dát najevo své nadšení ze zvládnuté práce a jejího výsledku.

Vzdělávací oblast:

Dítě a jeho tělo – rozvoj a zdokonalování dovedností v oblasti jemné motoriky (koordinace ruky a oka).

Dítě a jeho psychika – posilování přirozených poznávacích citů (zvědavosti, zájmu, radosti z objevování apod.).

Dítě a ten druhý – vytváření prosociálních postojů (rozvoj sociální citlivosti, tolerance respektu, přizpůsobivosti).

Dítě a společnost – rozvoj estetického vkusu.

Klíčové kompetence:

Kompetence k učení – získanou zkušenost uplatňuje v praktických situacích.

Kompetence k řešení problémů – problémy řeší na základě bezprostřední zkušenosti, využívá při tom fantazii a představivost.

Kompetence sociální a personální – je schopné respektovat druhé.

Kompetence činnosti a občanské – své činnosti se učí plánovat, organizovat a vyhodnocovat.

Organizace hodiny:

Motivace: v komunitním kruhu si učitelka povídá s dětmi, zda se těší po prázdninách do školy, jakou barvu má jejich aktovka a zda mají připravený už i nějaký sešit. Učitelka s nimi mluví i o tom, že už jsou velcí a měly by si své věci již umět poznat. Taktéž by si měly na ně dávat dobrý pozor.

„Děti, vím, že většina z vás se už umí podepsat. Ale ten kdo to ještě nesvede, tak nebudte smutní, to vůbec nevadí, protože se ve škole všechno teprve naučíte.“

Báseň:

TĚŠÍM SE DO ŠKOLY

Půjdu už do školy, těším se, mámo.

Jen abych nezaspal, probud' mě ráno.

Číst budu, psát budu, spočítám vlaky,

hvězdičky na nebi, jedničky taky.

„Psaní je sice důležité, abyste si mohli třeba podepsat své věci, ale já vás naučím kouzlo, kterým si velice snadno svůj sešit poznáte. Tak co? Jdeme na to?“

Děti si mohou prohlédnout sešity učitelky, které jsou zpracovány z různých barevných odstínů. **Popis činnosti** vysvětlí učitelka hned na začátku, ale jednotlivé fáze v průběhu praktických činností připomíná. Děti pracují po skupinách, ale každý sám na svém výrobku. Učitelka děti průběžně podněcuje, chválí a motivuje.

Časová dotace:

Výroba obalu na sešit je rozložena do týdenního časového harmonogramu.

Popis činnosti:

Obal na sešit slouží k vylepšení vzhledu obyčejného, všedního sešitu.

Technika:

Batikování papíru pomocí nejrůznějších barev. Vystřížení předkresleného tvaru obalu z barevného papíru, lepení tuhým lepidlem.

Materiál:

sešit, bílý papír A5, voda, anilinové barvy, barevný papír A3, tužka

Pomůcky a nářadí:

štětec, lator, žehlička, nůžky, tuhé lepidlo

Připravíme:

Po uschnutí batikovaného papíru ho lehce přežehlíme žehličkou.

Připravený materiál a pomůcky:

Pracovní postup:

1. Namočíme bílý papír A5 do vody, zmačkáme a položíme na podložku.

2. Zapouštíme anilinové barvy dle vlastní nálady.

3. Nabarvený papír necháme uschnout do druhého dne – nerozděláváme ho.
4. Druhý den učitelka papír lehce přezehlí žehličkou – pro jeho lepší manipulaci.

5. Vystříhneme předkreslený tvar sešitu.

6. Položíme sešit na vystřižený obal. Polepíme přečnávající částí obalu tuhým lepidlem.

7. Přehneme a přilepíme přečnávající části obalu na vnitřní plochu horních desek sešitu.

8. Polepíme batikovaný papír lepidlem.

9. Rozevřeme sešit a položíme na stůl tak, aby nahoře byl barevný obal.

10. Přilepíme batikovaný papír na obal sešitu.

11. Zavřeme sešit a upravíme nalepený batikovaný papír tak, aby nikde netáhnul.

12. A máme hotovo.

Závěr

Tato bakalářská práce je primárně zaměřená na tvořivost dětí v předškolním věku prostřednictvím praktických činností s technickým materiálem. Teoretická část charakterizuje předškolní věk – především emoční, kognitivní a motorický vývoj dítěte. Vymezuje roli hry a hračky v životě dítěte v obecné rovině i v rámci technické výchovy. Nedílnou součástí je i rozdělení a popis technických materiálů, které lze využívat v MŠ. Teoretická část je postavená tak, aby byla přínosem i ostatním pedagogům, kteří chtějí rozvíjet tvořivost dětí prostřednictvím praktických činností a dovedností. Může se tak stát základním manuálem pro pochopení dětí v předškolním věku a jejich osobnosti (složka citová, prosociální, smyslová a kognitivní, motorická a estetická).

Praktická část spočívá v návrhu metodických listů pro výuku praktické výchovy v mateřské škole. Jedná se o deset metodických listů, které byly ověřeny v praxi s dětmi mateřské školy. Děti tak měly možnost tvořit s tradičními i netradičními materiály, experimentovat a poznávat nové techniky, materiály a pracovní nástroje. Tyto metodické listy obsahují motivaci, výběr materiálů a pomůcek, detailní popis činnosti a následně i finální výrobek a jeho následné využití v několika rovinách. Obtížnost zpracování výrobků je v jednotlivých listech rozdílná. Pedagog by tak měl postupovat metodicky od nejjednoduššího k nejsložitějšímu a přihlídnout k individualitě každého dítěte.

Při tvoření s dětmi je z hlediska technické výchovy důležitý hotový výrobek. Zjistila jsem ale, že po stránce pedagogické je nutné podpořit prožitek z kreativního tvoření a radost z finálního výrobku. Pro pedagoga je největší odměnou vidět rozzářené oči dětí nad vlastním výtvořem. Děti tak prožijí pocit uspokojení, kdy zjistí, že dokážou vytvořit i nepředstavitelné. Prostřednictvím tvořivosti děti zdokonalují nejen své schopnosti a dovednosti, ale posilují tak i vlastní sebedůvěru, sebevědomí, spolupráci mezi vrstevníky a sociální postoje.

Soubor metodických listů je zaměřen všestranně tak, aby umožnil rozvoj koordinace a jemné motoriky v maximálním rozsahu. Každé dítě tak má možnost se realizovat v projektu, který je mu bližší a je pro něj zajímavější. Ne vždy jsou děti této práci příznivě nakloněny. Je tedy důležité je vhodně a průběžně motivovat, což bylo ve všech uvedených praktických činnostech úspěšné. Děti vždy získaly kladný postoj k danému tvoření a dokonce i samy zapojily fantazii a představivost pro další možné realizace. Může se zdát, že některé výrobky nejsou vhodné pro danou věkovou skupinu. Tuto skutečnost však můžeme změnit přizpůsobením materiálních, časových i technologických podmínek vzhledem k věku či schopnostem dítěte. V souladu s Rámcovým vzdělávacím programem pro předškolní

vzdělávání je základním předpokladem pro naplnění cílů individuální přístup ke každému dítěti.

Věřím, že tato bakalářská práce bude pro pedagogy přínosem a že ji využijí jako sborník pro činnost s dětmi a rozšíří tak svou působnost. I mě tato práce obohatila a přinesla nový pohled na práci učitelky v MŠ.

Seznam použitých zkratek

MŠ – mateřská škola

RVP PV - Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

n. l. – našeho letopočtu

tis. – tisíc

př. n. l. – před naším letopočtem

apod. – a podobně

ozn. - označení

cm – centimetr

min. – minuta

hod. – hodina

Seznam použité literatury

1. BEDNÁŘOVÁ, Jiřina; ŠMARDOVÁ, Vlasta. *Rozvoj grafo – motoriky. Jak rozvíjet kreslení a psaní.* 1.vyd. Brno: Computer Press, a.s., 2006. 80 s. ISBN 80-251-0977-1
2. BRIERLEY, John. *7 prvních let života rozhoduje.* 1.vyd. Praha: Portál, 1996. 112 s. ISBN 80-7178-109-6
3. FICHNOVÁ, Katarína; SZOBIOVÁ, Eva. *Rozvoj tvořivosti a klíčových kompetencí dětí.* 1. vyd. Praha: Portál, 2007. 136 s. ISBN 978-80-7367-323-9
4. HONZÍKOVÁ, Jarmila. *Materiály pro pracovní činnosti na 1. Stupni ZŠ.* 1.vyd. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2006. 116 s. ISBN 80-7043-453-8
5. HONZÍKOVÁ, Jarmila. *Teorie a praxe tvořivosti v pracovní výchově.* 1.vyd. Plzeň: Pedagogické centrum Plzeň. 2003. 34 s. ISBN 80-7020-124-X
6. KOLLÁRIKOVÁ, Z., PUPALA, B.(eds.) *Předškolní a primární pedagogika.* Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-585-7
7. KOLÁŘ, Zdeněk; a kol. *Výkladový slovník z pedagogiky.* 1.vyd. Havlíčkův Brod: Grada Publishing, 2012. 192 s. ISBN 978-80-247-3710-2
8. KOŤÁTKOVÁ, Soňa. *Dítě a mateřská škola.* 1.vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2008. 200 s. ISBN 978-80-247-1568-1
9. KOŤÁTKOVÁ, Soňa. *Hry v mateřské škole teorii a praxi.* 1.vyd. Havlíčkův Brod: Grada Publishing, a.s., 2005. 184 s. ISBN 80-247-0852-3
10. LANGMEIER, Josef; KREJČÍŘOVÁ, Dana. *Vývojová psychologie 2., aktualizované vydání.* 4.vyd. Praha: Grada Publishing, a.s. 2007. 368 s. ISBN 80-247-1284-9

11. MATĚJČEK, Zdeněk. *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. 2.vyd. Praha: Portál, 1999. 143 s. ISBN 80-7178-320-X
12. MERTIN, Václav; GILLERNOVÁ, Ilona. *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. 2.vyd. Praha: Portál, 2010. 248. S ISBN 978-80-7367-627-8
13. MIŠURCOVÁ, Věra; FIŠER, Jiří; FIXL, Viktor. *Hra a hračka v životě dítěte*. 1. Vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, n.p., 1980. 144 s. ISBN 14-731-80
14. MOJŽÍŠEK, Lubomír. *Pracovní výchova dětí a mládeže*. 1.vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1978. 256 s. ISBN 14-787-78
15. MŠMT, *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. 1.vyd. Praha: Tauris, 2006. 48 s. ISBN 80-87000-00-5
16. NOVÁKOVÁ, Zdenka. *Bezpečnost a ochrana zdraví žáků na školách – školní a pracovní úrazy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007 ISBN 978-80-244-1806-3
17. OPRAVILOVÁ, Eva; FIXL, Viktor. *Současná hračka*. 1.vyd. Praha: Odeon. 1979. 72 s.
18. OPRAVILOVÁ, Eva. *Dítě si hraje a poznává svět*. 1.vyd. Praha: SPN, 1988. 179 s. 964/ 1987–212
19. OPRAVILOVÁ, Eva; ŠTVERÁK, Vladimír. *Friedrich Fröbel o výchově člověka*. 1. vyd. Pardubice: Východočeské tiskárny, n.p., 1982. 184 s. ISBN 14-354-82
20. SLAVÍK, Milan; a kol. *Vysokoškolská pedagogika*. 1.vyd. Havlíčkův Brod: Grada Publishing, 2012. 256 s. ISBN 978-80-247-4054-6
21. ŠIKULOVÁ, Renata; RYTÍŘOVÁ, Vlasta. *Pohádkové příběhy k zábavě i k učení*. 1.vyd. Havlíčkův Brod: Grada Publishing, 2006. 156 s. ISBN 978-80-247-1361-8

22. ŠMELOVÁ, Eva. *Ohlédnutí do historie předškolní výchovy*. 1.vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008. 75 s. ISBN 978-80-244-2238-1
23. VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I: dětství a dospívání*. 1.vyd. Praha: Karolinum, 2005. 467 s. ISBN 80-246-0956-8
24. VANĚK, Vladimír; VAŇKOVÁ, Hana. *Materiály pro učitele primárního vzdělávání*. 1.vyd. Ostrava: Ostravská universita v Ostravě, 2004. 164 s. ISBN 80-7368-005-X
25. VANĚK, Vladimír; VAŇKOVÁ, Hana. *Technické materiály pro učitelství 1. Stupně ZŠ*. 1.vyd. Ostrava: Pedagogická fakulta v Ostravě nositelka vyznamenání „Za Vynikající práci“, 1991. 186 s. ISBN 80-7042-042-1
26. ZÁTOPKOVÁ, Miluše; MALKUSOVÁ, Alena. *Pracovní výchova v mateřské škole (dílčí metodická příručka k programu výchovné práce pro mateřské školy)*. Praha: Naše vojsko, 1989. 144 s.

Zdroje pro motivaci k námětům

27. ČTVRTEK, Václav; *Pohádky z pařezové chaloupky Křemílka a Vochemůrky*. Praha: Albatros, 1981. 117 s.

Anotace

Jméno a příjmení:	Zdeňka Nezbedová
Katedra nebo ústav:	Katedra technické a informační výchovy
Vedoucí práce:	Mgr. Luděk Kvapil, Ph.D.
Rok obhajoby:	2014

Název práce:	Technický materiál jako výchozí prvek rozvoje tvořivosti u dětí mateřských škol
Název v angličtině:	Technical material as a cornerstone of the development of creativity in children kindergarten
Anotace práce:	Bakalářská práce je založená na využití tvořivých činností v mateřské škole. Jejím cílem je představit možnosti rozvoje jemné motoriky s prvkem tvořivosti prostřednictvím využití nejrůznějších praktických činností. Teoretická část je věnována charakteristice předškolního věku, hře a hračky, která je s ním neodmyslitelně spojená a technického materiálu využitelného v mateřské škole. Praktická část zahrnuje vypracování metodických listů a zhotovení souboru výrobků využitelných pro práci s dětmi předškolního věku.
Klíčová slova:	technický materiál, rozvoj jemné motoriky, praktické činnosti, tvořivost, předškolní věk
Anotace v angličtině	The Bachelor thesis is based on the use of creative activities in kindergarten. Its aim is to present opportunities for the development of fine motor skills with an element of creativity through the use of a variety of practical activities. The theoretical part deals with the characteristics of preschool age, game and toy, and to the technical materials that can be used in kindergarten. The practical part includes the development of methodological sheets and making a portfolio of products which we are able to work on with preschool children.
Klíčová slova v angličtině:	technical material, the development of fine motor skills, practical work, creativity, preschool age
Přílohy vázané v práci:	---
Rozsah práce:	136 stran
Jazyk práce:	Český jazyk